

ЩОГОРОД

школа
2+2=

канікули

Book

1 class

1 вересня

2+2=

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПРАКТИКУЮЧИХ ПСИХОЛОГІВ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИКЛОГРАМ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ**

*За загальною редакцією
В.Г. Панка*

УНМЦ практичної психології і
соціальної роботи
Київ
2017

УДК 159.9
ББК 88.4+88я2
М54

*Рекомендовано до друку Вченою радою Українського
науково-методичного центру практичної психології і
соціальної роботи НАПН України (протокол №9 від 07.12.2017 р.)*

Рецензенти:

- Корнієнко І.О.** - кандидат психологічних наук, завідувач кафедри практичної психології Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
- Лунченко Н.В.** - науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України.

М54 Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / авт.-упор.: В. М. Горленко, Ю. А. Луценко, В. Д. Острова, Н. В. Сошновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 132 с.

ISBN 978-617-7118-29-8

«Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби» розроблено в рамках виконання наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» (номер державної реєстрації 0117U000162).

У виданні висвітлено методичні засади складання циклограм та їх значення у професійній діяльності працівників психологічної служби; розглянуто особливості діяльності фахівців у закладах дошкільної освіти, закладах загальної середньої освіти, професійно-освітніх навчальних закладах та закладах позашкільної освіти; представлено орієнтовні циклограми діяльності практичного психолога та соціального педагога.

У розробці методичних рекомендацій застосовано матеріали психологічних служб Закарпатської, Запорізької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Львівської, Сумської, Чернівецької областей.

Для практичних психологів, соціальних педагогів, методистів психологічної служби, керівників обласних управлінь освіти і науки, керівників навчальних закладів, студентів відповідних спеціальностей, викладачів ВНЗ.

ISBN 978-617-7118-29-8

УДК 159.9
ББК 88.4+88я2

© УНМЦ практичної психології і
соціальної роботи, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
МЕТОДОЛОГІЯ СКЛАДАННЯ ЦИКЛОГРАМ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ.....	12
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА.....	20
Особливості діяльності працівників психологічної служби у закладі дошкільної освіти.....	21
Орієнтовна циклограма діяльності практичного психолога та соціального педагога.....	30
ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА.....	43
Особливості діяльності працівників психологічної служби у закладі загальної середньої освіти.....	44
Орієнтовна циклограма діяльності практичного психолога та соціального педагога.....	50

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА.....	69
Особливості діяльності працівників психологічної служби у закладі професійно-технічної освіти.....	70
Орієнтовна циклограма діяльності практичного психолога та соціального педагога.....	73
ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА.....	87
Особливості діяльності працівників психологічної служби у закладі позашкільної освіти.....	88
Орієнтовна циклограма діяльності практичного психолога.....	95
ТЕМАТИЧНІ ДНІ І РОЗПОДІЛ ЧАСУ.....	102
Орієнтовний розподіл часу.....	103
Орієнтовний календар пам'ятних дат і святкових днів для використання фахівцями психологічної служби системи освіти в роботі.....	109
ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	129

ВСТУП

Освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Як зазначено у статті 6 Закону України «Про освіту», засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є:

- людиноцентризм;
- верховенство права;
- забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності;
- забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності;

- розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами;
- забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування;
- науковий характер освіти;
- різноманітність освіти;
- цілісність і наступність системи освіти;
- прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень;
- відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством;
- інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти;
- інтеграція з ринком праці;
- нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями;
- свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності;
- академічна доброчесність;
- академічна свобода;
- фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом;
- гуманізм;
- демократизм;

- єдність навчання, виховання та розвитку;
- виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій;
- формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення;
- формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками;
- формування громадянської культури та культури демократії;
- формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля;
- невтручання політичних партій в освітній процес;
- невтручання релігійних організацій в освітній процес (крім випадків, визначених цим Законом);
- різнобічність та збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних та релігійних питань;
- державно-громадське управління;
- державно-громадське партнерство;
- державно-приватне партнерство;
- сприяння навчанню впродовж життя;
- інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір;
- нетерпимість до проявів корупції та хабарництва;

- доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою [7].

Психологічна служба системи освіти України – важлива частина цілісної системи освіти, яка поєднує в собі науковий, прикладний, практичний та організаційний аспекти.

Метою діяльності психологічної служби системи освіти є збереження і зміцнення психічного, фізичного здоров'я та соціального благополуччя всіх учасників освітнього процесу: вихованців, учнів, студентів, батьків (законних представників), педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Діяльність психологічної служби системи освіти України здійснюється практичними психологами, соціальними педагогами, методистами та директорами (завідувачами) навчально-методичних кабінетів (центрів).

У своїй діяльності психологічна служба системи освіти України керується Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», Загальною декларацією прав людини, Конвенцією ООН «Про права дитини», концепцією «Нова українська школа».

Відповідно до концепції «Нова українська школа», де значну роль відведено висококваліфікованим практичним психологам та соціальним педагогам у формуванні та вихованні кожної дитини, гідного громадянина – патріота України, недостатньо лише отримати знання – необхідно навчитися ефективно ко-

ригуватися ними впродовж життя. Нова українська школа має працювати на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. У навчанні мають бути враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей, розкрито потенціал кожної дитини.

МЕТОДОЛОГІЯ СКЛАДАННЯ ЦИКЛОГРАМ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ

Цикл (від грецького *kyklos* – коло) – це за-вершений або незавершений (перерваний) процес, елементи якого (фази, стадії, етапи) сліднують один за одним або чергуються, складають єдиний ряд, єдине ціле. Циклічність - це наявність існування циклу або циклів у розвитку (або будові) процесів і явищ [6].

Термін «**циклограма**» (від грецького *kyklos* – коло та *gramma* – письмовий знак, риска, лінія) увів в науковий обіг французький фізіолог Етьєн-Жюль Марє наприкінці XIX сторіччя. Циклограмою вчений назвав метод дослідження рухів: фотографування через визначені проміжки часу спеціальних міток, що нанесені на рухомі частини тіла піддослідного та світяться у затемненому приміщенні.

У наш час термін широко застосовується для розгляду професійної діяльності – як певна система організації виробництва, що складається з послідовності визначених циклів, які здійснюються у строгій відповідності до певного графіку.

До функцій, які засвідчують циклічність діяльності, всі автори, незалежно від методологічних позицій та організації дослідження, відносять планування, організацію та контроль. Окрім цього, також виокремлюють передбачення, програмування, керівництво, мотивацію, встановлення завдань та інструктаж, стимулювання, оцінку роботи, облік, аналіз, координацію, регулювання тощо [15].

Створення циклограми роботи є ефективним ме-

тодом організації діяльності практичного психолога та соціального педагога закладу освіти. Циклограма професійної діяльності є одним з проявів усталеної системності в організаційно-методичній роботі.

Добре продумане планування визнається найважливішою умовою раціональної організації роботи, якісної, ефективної та цілеспрямованої діяльності. Застосування циклограми розглядається як ефективний інструмент, що дозволяє усвідомити обсяг роботи, яку необхідно виконати впродовж року, проаналізувати наявні ресурси для ефективної діяльності психологічної служби навчального закладу в цілому, бажаний результат. Для ефективної організації діяльності важливо дотримуватися відповідного управлінського циклу – періодичного повторення всіх основних завдань та функцій (видів) діяльності. Річний цикл є найбільш загальним, він містить принципові моменти організації діяльності кожного з фахівців психологічної служби. Визначення циклів у діяльності дає змогу скласти відповідну циклограму роботи, яка оптимізує та спрощує діяльність фахівця.

При складанні циклограми необхідно враховувати:

- актуальні потреби і проблеми конкретного закладу освіти;
- пріоритетні напрями роботи практичного психолога та соціального педагога відповідно до чинних нормативних документів;
- потреби власного професійного розвитку.

Зокрема, така циклограма допомагає:

- усвідомити обсяг роботи, яку необхідно виконати впродовж року;
- побачити внутрішні ресурси для ефективної діяльності психологічної служби навчального закладу в цілому;
- створити умови для потужних позитивних змін і перетворень як в освітній установі, так і в діяльності практичного психолога чи соціального педагога.

Така циклограма дає змогу фахівцеві оптимально побудувати свою роботу, тим самим створюючи умови для його професійного саморозвитку та особистісного зростання.

Освітній процес, що здійснюється у закладах освіти різних типів, складається з управлінських, дидактичних, виховних циклів. Професійна діяльність працівників психологічної служби системи освіти України - практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти - з психологічного та соціально-педагогічного супроводу освітнього процесу також вирізняється циклічністю, тому може і має бути алгоритмизованою та проектнотехнологічною.

За В. Г. Панком, проектування нині розглядається як окремий вид професійної діяльності і базується саме на застосуванні різних технологій. Майстерність реалізації проектів якраз і полягає в оптимальному виборі технологій і технологічних процедур – методів, методик, прийомів. У багатьох випадках для виконання проекту необхідно сконструювати специфічну технологію. Необхідними поняттями і водночас елементами будь-якого соціального проекту

є місія, мета, завдання, цільова група (аудиторія), умови, у яких він буде виконуватися, наявні ресурси (можливості), терміни й етапи виконання проекту, проміжні результати, кінцеві результати (опис кінцевого результату), показники (критерії) ефективності виконання, система й показники моніторингу. Усі ці елементи складають єдину систему проектно-технологічного процесу і взаємно обумовлюють одне одного.

Таким чином, річний цикл діяльності працівника психологічної служби в освітньому закладі можна розглядати в якості проекту, проекту психологічного забезпечення розвитку, саморозвитку, учня, учнівського колективу, всіх учасників освітнього процесу. Безперечно, головним орієнтиром складання річного плану роботи практичного психолога і соціального педагога закладу освіти є циклограма.

Практична реалізація проектних завдань забезпечується застосуванням адекватних (валідних) методів, методик і технологій. Вибір технологій, які б могли ефективно і результативно реалізувати річний проект є полем творчості працівника психологічної служби освітнього закладу.

Психологічна технологія – це система взаємопов'язаних і взаємообумовлених методів, методик і процедур, що спрямовані на внесення змін, перетворення предмету психологічної практики, досягнення конкретного кінцевого результату. Вона містить діагностичні, формуючі та оцінні складові і спрямована на розв'язання певного типу (кола) соціальних (пси-

хологічних) проблем особистості [19].

У психологічній технології мають гармонічно поєднуватись усі види діяльності психологічної служби.

Види діяльності працівників психологічної служби:

діагностика – психологічне обстеження вихованців, учнів, студентів, їхніх груп та колективів, моніторинг змісту і умов індивідуального розвитку вихованців, учнів, студентів, визначення причин, що ускладнюють їх розвиток та навчання;

корекція – здійснення психолого-медико-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психофізичному та інтелектуальному розвитку і поведінці, схильності до залежностей та правопорушень, подолання різних форм девіантної поведінки, формування соціально корисної життєвої перспективи;

реабілітація – надання психолого-педагогічної допомоги вихованцям, учням, студентам, які перебувають у кризовій ситуації (постраждали від соціальних, техногенних, природних катастроф, перенесли тяжкі хвороби, стреси, переселення, зазнали насильства тощо), з метою адаптації до умов навчання і життєдіяльності;

профілактика – своєчасне попередження відхилень у психофізичному розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунків, запобігання конфліктним ситуаціям у навчально-виховному процесі;

прогностика – розробка і застосування моделей поведінки групи та особистості у різних умовах, про-

ектування змісту і напрямів індивідуального розвитку вихованців, учнів, студентів і складання на цій основі життєвих планів, визначення тенденцій розвитку груп та міжгрупових відносин.

Орієнтовні циклограми діяльності практичного психолога та соціального педагога закладів освіти різних типів, наведені у цих методичних рекомендаціях, розроблено у відповідності до нормативно-правових актів, що регулюють діяльності психологічної служби системи освіти, а саме:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2013 № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами»;

2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.07.2009 № 616 «Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України»;

3. Додаток 6. Тимчасові нормативи часу на основні види роботи практичного психолога та соціального педагога Наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2006 № 864 «Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України»;

4. Лист Міністерства освіти і науки України від 17.09.2015 №1/9-442 «Про оптимізацію діяльності працівників психологічної служби»;

5. Лист Міністерства освіти і науки України від 11.03.2014 № 1/9-135 «Про надання психологічної допомоги учасникам навчально-виховного процесу»;

6. Етичний кодекс практичного психолога (соціального педагога).

У складенні орієнтовних циклограм застосовано матеріали з досвіду діяльності психологічних служб Закарпатської, Запорізької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Львівської, Сумської, Чернівецької областей.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Заклад дошкільної освіти (ЗДО) є першим інститутом соціалізації для дитини. У ньому ж відбувається перша зустріч з фахівцями психологічної служби системи освіти. Метою діяльності психологічної служби в ЗДО є «створення соціально-психологічних умов для збереження і зміцнення здоров'я, успішного навчання і психічного розвитку дитини в ситуаціях взаємодії з однолітками і дорослими в ЗДО» [2].

У відповідності до поставленої мети практичний психолог виконує завдання, які умовно можна розділити на дві групи:

1) «психологізація» освітнього процесу в ЗДО, що передбачає психологічну просвіту колективу закладу дошкільної освіти і батьків: надання знань про психологію дітей, про їх вікові особливості, оптимальні шляхи організації спілкування дорослого з дітьми і спілкування дітей різного віку між собою. Як зазначають автори даної класифікації задач, психологічна просвіта повинна спиратися на результати вивчення

конкретних особливостей певного ЗДО: його колективу, враховувати національні традиції і місцеві умови, кваліфікацію персоналу та індивідуальний стиль роботи педагогів, своєрідність дітей та їх батьків.

2) індивідуальна робота з дітьми, яка спрямована на врахування їх індивідуально-психологічних особливостей в освітньому процесі. За допомогою тривалого спостереження (а психолог має можливість спостерігати за дітьми в різних видах діяльності протягом всього часу перебування дитини в ЗДО) і застосування відповідних методик психолог визначає особливості взаємодії педагога з дітьми, дітей між собою, індивідуально-психологічні особливості дітей, рівень їх розумового розвитку. Результатом даної роботи є рекомендації для батьків та педагогів, а за потребою – розробка програми корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи з дітьми [1].

Діяльність психологічної служби у закладі дошкільної освіти має свої специфічні особливості, які обумовлені низкою чинників, серед яких основними є: вікові особливості дітей дошкільного віку, тип закладу дошкільної освіти, особливості функціонування кожного конкретного ЗДО тощо.

Також серед особливостей діяльності можна виокремити такі:

- проблеми дитини проявляються опосередковано: через відставання у розвитку, агресивність або поведінкові розлади. Дитина дошкільного віку ще не здатна самостійно визнати свої проблеми;
- запит на психологічну допомогу формується не

дитиною, а батьками і педагогами;

- дитина не може свідомо ставити перед собою мету діяльності і намагатися її досягти;
- несформованість у маленьких дітей рефлексії викликає необхідність «тут і зараз» працювати з переживаннями дитини;
- дитина співпрацює з психологом тоді, коли їй це цікаво;
- дитина – особистість, яка розвивається, що обумовлює необхідність сприяти як розвитку психічних функцій, так і попередженню відхилень в розвитку та їх причин;
- розвивальна робота з дитиною дошкільного віку не будується за принципом спеціального розвитку окремих психічних процесів. Вона спрямована на загальне, найбільш повне і різностороннє ознайомлення зі світом речей, людей і відношень, в ході якого і відбувається розвиток;
- робота з дитиною здійснюється не тільки в зоні її актуального, але і найближчого розвитку [17].

Проблеми, з якими найчастіше у професійній діяльності стикається практичний психолог ЗДО:

- труднощі адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти;
- формування соціально спрямованої поведінки;
- проблеми спілкування;
- емоційні розлади, невротичні реакції, психосоматичні захворювання, затримка психофізичного розвитку, гальмування пізнавальних потреб, дитячі страхи.

Специфічні особливості психологічного супроводу дитини в ЗДО, в-першу чергу, стосуються психодіагностики. До питань діагностики належать адаптація до умов дошкільного закладу; особливості розвитку пізнавальної, емоційно-вольової, комунікативної сфер особистості дитини; дитяча обдарованість, стилі сімейного виховання [2].

Зміст психодіагностичної роботи практичного психолога в різних вікових групах ЗДО [3] можна розподілити наступним чином:

- ранній вік: діагностика мовленнєвого розвитку; діагностика сенсорного розвитку; діагностика предметних та ігрових дій;
- молодший і середній дошкільний вік: діагностика емоційно-афективної сфери (тривожність, агресивність, страхи);
- старший дошкільний вік: вивчення особливостей особистості (самооцінка і рівень домагань), аналіз ігрової діяльності, діагностика психологічної готовності дітей до навчання в школі, виявлення здібностей, обдарованості.

Специфіка психологічного консультування в умовах ЗДО полягає у опосередкованому характері консультування, яке спрямоване на проблеми розвитку, навчання і виховання дитини [3; 5; 12]. Педагоги та батьки отримують консультацію остільки, оскільки мають відношення до дитини. Їхні проблеми розглядаються тільки у зв'язку з проблемами дітей, а не самі по собі.

На основі аналізу результатів психодіагностики,

спостережень в процесі занять, ігор і спілкуванні з дорослими і ровесниками, в роботі з дітьми практичним психологом здійснюється корекційно-відновлювальна та розвивальна робота. Відповідно, корекційна робота спрямована на специфічну допомогу дітям, які віднесені до категорії групи ризику, розвивальна робота проводиться з усіма дітьми і спрямована на розвиток у дітей психічних процесів і створення умов для розвитку здібностей.

Корекційний вплив може бути спрямований на пізнавальний, особистісно-емоційний, комунікативний, психомоторний розвиток, поведінкові реакції, вікову компетентність, довільну регуляцію з задачами адаптації до закладу освіти, готовність до школи, стабілізацію емоційно-особистісних станів, структурування мислення, активізацію пам'яті, мовлення, регуляцію психомоторних функцій [5]. Традиційно, така психологічна допомога дошкільникам сконцентрована навколо їхньої підготовки до школи [17]. Розвивальна робота спрямована на просування вперед психічного розвитку дитини шляхом вдосконалення її сприймання, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, довільності поведінки.

Психологічна просвіта в умовах ЗДО має профілактичний і освітній характер. В першому випадку йдеться про попередження відхилень в розвитку і поведінці дітей за допомогою інформування батьків і вихователів, а також профілактику насильства над дітьми. У другому випадку – підвищення психолого-педагогічної культури вихователів, батьків [3; 5], а

також розуміння необхідності практичної психології та роботи психолога в дитячому садку.

Тематичний зміст просвітницької діяльності визначається як відповідно до запитів батьків, вихователів, так і з ініціативи психолога. Проте існують теми, які можна рекомендувати для будь-якого ЗДО:

1. Психологічні особливості дітей дошкільного віку;
2. Вікові кризи розвитку і умови подолання психологічних труднощів, пов'язаних з ними;
3. Адаптація дитини до умов дитячого закладу;
4. Створення умов для емоційного благополуччя дитини;
5. Особливості підходу до «важких» дітей тощо.

Згідно з «Типовими штатними нормативами дошкільних навчальних закладів», затверджених Наказом МОН України від 04.11.2010 № 1055, з 2011 року посада соціального педагога передбачена для дошкільного навчального закладу (дитячого будинку) інтернатного типу та центру розвитку дитини. Звернемо увагу на Зміни до Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів, внесені наказом МОН від 20.05.2016 № 544, які надають можливість керівнику ЗДО замінювати в штатному розписі посади працівників в межах однієї категорії персоналу, а також у разі виробничої потреби за рахунок спеціального фонду ЗДО можливість вводити додаткові посади. Використовуючи надані можливості, засновники дошкільних навчальних закладів вводять ставки соціальних педагогів до штату працівників ЗДО [4].

З огляду на тенденцію збільшення соціальних педагогів у найбільш типових закладах дошкільної освіти конкретизуємо напрями діяльності, зміст та деякі форми роботи соціального педагога дошкільного навчального закладу.

Для дітей дошкільного віку основним соціальним середовищем є сім'я, а отже робота соціального педагога у закладі дошкільної освіти (крім закладу дошкільної освіти (дитячого будинку) інтернатного типу) спрямована на батьків або осіб, що їх замінюють.

Виокремлюють наступні напрями діяльності соціального педагога ЗДО:

- педагогізація соціально-культурного середовища мікрорайону;
- забезпечення педагогічного всеобучу батьків або осіб, які їх замінюють, та інших членів родини;
- допомога родині у вихованні дітей відповідно до запитів батьків та особливостей виховання в конкретній родині;
- організація змістовного дозвілля дошкільнят в ЗДО та мікрорайоні;
- робота з попередження насильства в сім'ї над дітьми та робота з дітьми, які зазнали насильства;
- робота з дітьми з особливими потребами та їхніми батьками, створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища;
- супровід процесу адаптації дитини та батьків до дошкільного навчального закладу;
- визначення готовності дітей до навчання в школі;

- посередницька роль у взаєминах дитини, родини з освітніми, соціокультурними закладами мікрорайону [4].

В умовах складної економічної і політичної ситуації України, особливої уваги соціального педагога потребують сім'ї, що перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО). У п. 4 «Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» (Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 р. № 896) визначено такі складні життєві обставини:

- 1) жорстоке поводження з дитиною в сім'ї;
- 2) відсутність постійного місця роботи у працездатних членів сім'ї (особи);
- 3) відсутність житла, призначеного та придатного для проживання;
- 4) відбування покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, взяття під варту одного з членів сім'ї (особи), насильство в сім'ї (у тому числі щодо дитини);
- 5) тривала хвороба, встановлена інвалідність (у тому числі дітей), вроджені вади фізичного та психічного розвитку, малозабезпеченість, безробіття одного з членів сім'ї (особи), що негативно впливає на виконання батьківських обов'язків, призводить до неналежного утримання дитини та догляду за нею;
- 6) спосіб життя, внаслідок якого один із членів сім'ї (особа) частково або повністю не має здатності чи можливості самотійно піклуватися про особисте

життя та брати участь у суспільному житті;

- 7) ухиляння батьків від виконання обов'язків з виховання дитини;
- 8) відібрання у батьків дитини без позбавлення батьківських прав;
- 9) стихійне лихо;
- 10) дискримінація осіб та/або груп осіб.

Основними напрямками роботи соціального педагога родинами, які опинилися у СЖО, є:

- соціальний супровід (обстеження матеріально-побутових умов родин, аналіз сімейних стосунків, бесіди із батьками, консультування);
- профілактика (врегулювання конфліктів, налагодження стосунків між членами родини, попередження насильства);
- просвіта (інформування про можливості отримання допомоги з боку державних та недержавних соціальних служб, розвиток батьківської компетентності тощо) [2].

Зазначимо, що запропонована циклограма роботи практичного психолога і соціального педагога ЗДО є орієнтовною та містить найбільш характерні види робіт.

ОРІЄНТОВНА ЦИКЛОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

ЦИКЛОГРАМА діяльності практичного психолога закладу дошкільної освіти

ПОСТІЙНО

1. Психологічний супровід дітей внутрішньо переміщених осіб (ВПО), дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах (СЖО), дітей з особливими освітніми потребами.
2. Робота з профілактики бездоглядності, жорстоко-сті, насильства.
3. Формування основ здорового способу життя.
4. Робота з формування сприятливого психологічно-го клімату та конструктивних взаємовідносин в ди-тячих колективах.
5. Участь у методичних заходах закладу (за планом роботи закладу).
6. Робота з документацією та нормативно-правовими актами.

ЩОТИЖНЯ

1. Самоосвіта, ознайомлення з психологічною літературою, методична робота.

ЩОМІСЯЦЯ

1. Складання плану роботи на місяць.
2. Оформлення інформаційних куточків для батьків.
3. Індивідуальна діагностика за потребою, за за-питом, а також визначена в річному плані.
4. Індивідуальна корекційно-відновлювальна та розвивальна робота за потребою, за запитом.
5. Участь у методичних нарадах, методоб'єднан-нях району/міста.

2 РАЗИ НА РІК

1. Підготовка статистичного звіту. Ознайомлення з ним ке-рівництва закладу освіти і ме-тодиста.
2. Участь у батьківських зборах (за планом робо-ти закладу).

РАЗ НА РІК

1. Аналіз діяльності практич-ного психолога за рік.
2. Підготовка аналітичного звіту за рік. Оприлю-дження звіту.
3. Складання, погодження і затвердження річного плану роботи.

СЕРПЕНЬ	• формування цілей та задач діяльності на навчальний рік; • визначення головних орієнтирів в організації психологічного супроводу навчально-виховного процесу відповідно до типу закладу дошкільної освіти; • планування, проектування діяльності (складання річного плану роботи); • оформлення інформаційних матеріалів (стенди, папки); • підготовка діагностичних матеріалів; • підготовка матеріалів для виступів на батьківських зборах, семінарах, педагогічних радах.
ВЕРЕСЕНЬ	• психологічний супровід адаптаційного періоду новоприбулих дітей (вивчення ступеня адаптації до умов закладу дошкільної освіти: опитування та анкетування педагогів і батьків, спостереження за поведінкою та емоційним станом дітей); • індивідуальне та групове консультування педагогів і батьків з питань адаптації дітей до умов закладу дошкільної освіти; • просвітницькі заходи для батьків стосовно вікових особливостей дошкільників; • бесіди з вихователями про вікові та індивідуальні особливості дошкільників, стратегії взаємодії з проблемними дітьми з метою надання педагогам рекомендацій щодо побудови ефективної взаємодії з дітьми.

ЖОВТЕНЬ	• психологічний супровід адаптації новоприбулих дітей (спостереження за перебігом адаптації дітей: їх поведінкою та емоційним станом); • бесіди з вихователями про індивідуальні особливості новоприбулих дітей, які були виявлені під час спостережень; • індивідуальне консультування батьків з питань адаптації дітей до умов дошкільного навчального закладу; • проведення заходів до Всесвітнього дня психічного здоров'я (10 жовтня); • оформлення карток психолого-педагогічного супроводу дітей «групи ризику» (з особливими освітніми потребами, вимушених переселенців, у складних життєвих обставинах тощо); • оформлення та презентація результатів перебігу адаптації.
Листопад	• діагностика особливостей розвитку пізнавальної сфери дітей середньої групи; • консультування педагогів і батьків з питань розвитку пізнавальної сфери дітей середньої групи. • здійснення розвивальної роботи з дітьми, які потребують уваги в адаптаційний період; • заходи до Всесвітнього дня дитини (20 листопада) на тему побудови ефективних взаємин з дитиною; • оформлення та презентація результатів проведеної діагностики особливостей розвитку пізнавальної сфери дітей середньої групи.

ГРУДЕНЬ	- індивідуальна та групова робота з метою розвитку пізнавальної сфери дітей середньої групи; - просвітницькі заходи спрямовані на вирішення актуальних питань з дотримання прав дитини до Всесвітнього дня з прав людини (10 грудня); - індивідуальне та групове консультування педагогів і батьків з питань вибору ефективних способів взаємодії з дитиною, вибору стилю виховання без покарань; - просвітницькі заходи щодо попередження насильства над дітьми.
СІЧЕНЬ	- повторна діагностика особливостей розвитку пізнавальної сфери дітей середньої групи; - діагностика психологічної готовності дітей старшої групи до навчання в школі; - психологічний супровід дітей «групи ризику» (СЖО, ВПО); - оформлення та презентація результатів проведеної діагностики психологічної готовності дітей старшої групи до навчання в школі. - складання рекомендацій для батьків і вихователів по роботі з дітьми, які не готові до школи; - складання психологічної програми по роботі з дітьми, які не готові до школи.

ЛЮТИЙ	- діагностика особливостей розвитку емоційної сфери дітей молодшої групи; - індивідуальне та групове консультування вихователів і батьків з питань розвитку емоційної сфери дітей молодшої групи; - індивідуальна та групова робота з метою підвищення рівня психологічної готовності дітей старшої групи до навчання в школі; - індивідуальне та групове консультування вихователів і батьків з питань індивідуальних особливостей дошкільників, профілактики тривожності та невпевненості дітей; - оформлення та презентація результатів проведеної діагностики особливостей розвитку емоційної сфери дітей молодшої групи.
БЕРЕЗЕНЬ	- індивідуальна та групова робота з метою розвитку емоційної сфери дітей молодшої групи; - індивідуальне та групове консультування вихователів і батьків з питань побудови ефективних взаємин з дитиною.
КВІТЕНЬ	- повторна діагностика психологічної готовності дітей старшої групи до навчання в школі; - індивідуальне та групове консультування батьків з питань підготовки дітей до навчання в школі (за результатами проведеного діагностування); - повторна діагностика особливостей розвитку емоційної сфери дітей молодшої групи; - індивідуальна та групова робота з метою розвитку емоційної сфери вихованців молодших груп;

	- організація та проведення Тижня психології (до Дня психолога); - складання аналітичної довідки за результатами проведеної повторної діагностики психологічної готовності дітей старшої групи до навчання в школі.
ТРАВЕНЬ	- індивідуальна робота з метою підвищення рівня психологічної готовності дітей старших груп до навчання в школі; - індивідуальне та групове консультування вихователів і батьків з питань підготовки дитини до школи. - індивідуальне та групове консультування вихователів і батьків I молодшої групи з питань подолання кризи 3-х років.
ЧЕРВЕНЬ	- складання статистичного та аналітичного звітів про виконану роботу впродовж навчального року; - планування та визначення орієнтовних напрямків та роботи на наступний навчальний рік.

ЦИКЛОГРАМА діяльності соціального педагога закладу дошкільної освіти

ПОСТІЙНО

1. Робота з профілактики бездоглядності, жорстокості, насильства.
2. Здійснення соціально-педагогічного супроводу соціально незахищених категорій дітей.
3. Участь у методичних заходах закладу (за планом роботи закладу).
4. Робота з документацією та нормативно-правовими актами.

ЩОТИЖНЯ

1. Соціально-педагогічне консультування для педагогів і батьків.
2. Робота з організації та взаємодії з міжвідомчими установами (органи і служби у справах дітей, відділ соціального захисту населення тощо).
3. Самоосвіта, ознайомлення з фаховою літературою, методична робота.

ЩОМІСЯЦЯ

1. Здійснення соціально-педагогічного патронажу сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах (СЖО).
2. Проведення соціально-педагогічних досліджень за

запитом та/або планом роботи.

3. Індивідуальне і групове консультування педагогів за запитом.

4. Складання плану роботи на місяць.

5. Участь у методичних нарадах, методоб'єднаннях району/міста.

2 РАЗИ НА РІК

1. Підготовка статистичного звіту. Ознайомлення з ним керівництва закладу освіти і методиста.

2. Участь у батьківських зборах (за планом роботи закладу).

3. Участь у засіданні фахового методичного об'єднання (за планом роботи методичного об'єднання).

4. Участь у роботі педагогічної ради (за планом роботи закладу).

РАЗ НА РІК

1. Аналіз діяльності соціального педагога за рік.

2. Підготовка аналітичного звіту за рік. Оприлюднення звіту.

3. Складання, погодження і затвердження річного плану роботи.

4. Проведення заходів щодо організації дозвілля та зайнятості вихованців у літній період.

СЕРПЕНЬ

- формування цілей та задач діяльності;
- визначення головних орієнтирів в організації соціально-педагогічної діяльності;
- планування, проектування соціально-педагогічної діяльності (складання річного плану роботи);
- дослідження соціуму (вивчення факторів позитивного і негативного впливу на дітей), визначення суб'єктів соціально-педагогічної діяльності в мікрорайоні закладу освіти.
- оформлення інформаційних матеріалів для стендів.
- підготовка матеріалів для проведення лекцій, бесід, виступів на батьківських зборах, семінарах тощо.

ВЕРЕСЕНЬ

- загальна діагностика контингенту дітей, умов їх життєдіяльності, формування проблемного поля на основі даних діагностики;
- складання соціальних паспортів груп і закладу дошкільної освіти;
- здійснення соціально-педагогічної підтримки дітей, які потребують уваги в адаптаційний період (новоприбулі);
- первинне налагодження зв'язків з батьками та громадськістю мікрорайону закладу.

ЖОВТЕНЬ	• попередня підготовка матеріалів для розгляду на засіданнях ради закладу дошкільної освіти, батьківських комітетах тощо за підсумками соціальної паспортизації закладу; • діагностика дітей, що входять до групи соціального ризику та обдарованих дітей; планування та проведення індивідуальної роботи з ними; • вивчення стану соціокультурної ситуації розвитку дітей у мікрорайоні; • створення бази даних дітей мікрорайону, неохоплених дошкільною освітою, з метою їх залучення до заходів закладу дошкільної освіти.
ЛИСТОПАД	• допомога в діагностиці соціально-емоційної напруженості у дітей (відчужені, знехтувані діти); • просвітницькі заходи до Всесвітнього дня дитини (20 листопада) щодо профілактики правопорушень, що здійснюються по відношенню до дітей; • робота з сім'ями, діти яких тривалий час не відвідують заклад дошкільної освіти.
ГРУДЕНЬ	• діагностика родин, які опинилися в складних життєвих обставинах, надання їм відповідної допомоги; • соціально-профілактична та соціально-корекційна робота з батьками в сім'ях, які опинилися в складних життєвих обставинах; • проведення просвітницьких заходів, направлених на формування правової культури у дітей і батьків до Всесвітнього дня з прав людини (10 грудня);

	• здійснення профілактичних та організаційних заходів із підготовки до святкування новорічних і різдвяних свят.
СІЧЕНЬ	• здійснення соціально-педагогічний патронажу сімей і дітей «групи ризику»; • оновлення бази даних вихованців закладу; • здійснення профілактичних та організаційних заходів із підготовки до святкування новорічних і різдвяних свят.
ЛЮТИЙ	• індивідуальна та групова робота з метою підвищення рівня готовності дітей старшої групи до навчання в школі; • діагностика стилю сімейного виховання та батьківського ставлення до дитини; • групова робота з різними типами сімей (на основі диференціації).
БЕРЕЗЕНЬ	• індивідуальне та групове консультування батьків з питань підготовки дітей до навчання в школі.
КВІТЕНЬ	• участь у проведенні просвітницьких заходів з питань формування здорового способу життя до відзначення Всесвітнього дня здоров'я (07 квітня)

ТРАВЕНЬ

- участь у проведенні просвітницьких заходів до відзначення Міжнародного дня сім'ї (15 травня);
- зустріч із дітьми-шестилітками та їхніми батьками, заходи щодо профілактики дезадаптації при вступі до 1 класу;
- прогнозування організації літнього відпочинку дітей групи ризику.

ЧЕРВЕНЬ

- організація літнього відпочинку дітей групи соціального ризику;
- підведення підсумків соціально-педагогічної діяльності та визначення напрямів подальшої її організації.

ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Професійна діяльність практичного психолога та соціального педагога у закладі загальної середньої освіти має певну специфіку, фахівець повинен мати ґрунтовні теоретичні знання та володіти досконалыми практичними навичками роботи з учнями різних вікових категорій (6-18 років) для забезпечення психологічного та соціально-педагогічного супроводу освітнього процесу у молодшій, основній та старшій школі.

Основними завданнями діяльності психологічної служби у початковій школі в роботі з дітьми є:

- визначення готовності дитини до навчання у школі та побудова на цій основі корекційно-розвивальних програм індивідуального розвитку та визначення найбільш оптимальної навчальної програми і програми індивідуального розвитку;
- визначення особливостей сімейного виховання та найближчого соціального оточення, прищеплення навичок міжособистісного спілкування;
- раннє виявлення здібностей, інтересів і нахилів дитини та побудова на цій основі позакласної та по-

зашкільної роботи, залучення до різноманітних форм творчої самореалізації;

- визначення причин труднощів у навчанні та адаптації до шкільного життя та побудова на цій основі корекційно-розвивальних програм;
- профілактика неуспішності, девіантної поведінки та конфліктів з однолітками і старшими;
- формування довільності психічних процесів, самоконтролю, навичок самостійної учбової діяльності.

Найважливіші напрями роботи психолога основної школи з учнями:

- *моніторинг динаміки розвитку класних колективів;*
- *індивідуальна робота з учнями, що потребують посиленої педагогічної уваги:* поглиблена психологічна діагностика, складання індивідуальної картки, планування та здійснення профілактичної й психокорекційної роботи із залученням усіх учасників освітнього процесу та громадськості;
- *підготовка учнів до профільного самовизначення:* сприяння вибору учнем закладу для подальшого навчання (профільні старші класи, ВНЗ I-II рівнів акредитації, ПТНЗ та ін.);
- *профорієнтаційна робота:* сприяння професійному самовизначенню старшокласників, розвитку в них навичок створення і практичної реалізації особистого професійного плану;
- *психологічна просвіта:* підвищення рівня обізнаності учнів у галузі психології, людських стосунків, спілкування, конфліктів, девіантної поведінки,

вікових закономірностей розвитку індивіда, міжособистісних відносин, групових ролей тощо.

Важливими та обов'язковими **напрямами роботи працівників психологічної служби з учнями у закладі загальної середньої освіти є:**

- супровід адаптації учнів до освітнього процесу (1, 5, 10 класи): пристосування до нових вимог та нового режиму організації навчальної діяльності. У цей період відбувається перебудова пізнавальної, мотиваційної і емоційно-вольової сфер. Визначення учнів з ознаками шкільної дезадаптації, тобто, з утворенням неадекватних механізмів пристосування, які виявляються у вигляді порушень навчальної діяльності, поведінки, конфліктних відносин з однокласниками і дорослими, підвищеному рівні тривожності, порушеннях особистісного розвитку тощо;
- здійснення психологічного супроводу учнів при підготовці та в процесі проходження державної підсумкової атестації (ДПА, 4, 9 класи) та зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО, 11 класи);
- профілактика правопорушень серед неповнолітніх, належний психологічний і соціальний супровід дітей, схильних до прояву девіантної, делінквентної поведінки. Найбільш ефективною є профілактична робота, що здійснюється із застосуванням індивідуального підходу до кожного учня, кожного учнівського колективу;
- формування навичок здорового способу життя, свідомого і відповідального ставлення до власного здоров'я, профілактика таких негативних явищ в уч-

нівському середовищі, як тютюнокуріння, вживання алкогольних напоїв та психоактивних речовин. Найбільш ефективними є профілактичні дії із залученням педагогічних працівників та батьків, інтерактивні форми взаємодії;

- забезпечення психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Практичний психолог допомагає педагогам у визначенні освітніх стратегій і підходів до навчання дитини з особливими освітніми потребами, а саме: надає інформацію про індивідуально-типологічні особливості, можливості і потреби, особливості емоційно-вольової сфери, рівень сформованості пізнавальних процесів і дій (співвідношення рівня розумового розвитку дитини і вікової норми; рівень розвитку когнітивної сфери; розумова працездатність та темп розумової діяльності);
- робота з дітьми, які постраждали внаслідок військових дій на Сході України та мають певний травматичний досвід (ВПО, СЖО), а саме: психологічна просвіта педагогічних працівників та батьків з питань стресових та постстресових станів, ефективних методів подолання психологічної травми. Практичний психолог проводить індивідуальні консультації за потребою, здійснює корекційно-відновлювальну роботу. Соціальний педагог організовує взаємодію зі службою у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центрами реабілітації, притулками, кримінальною міліцією у справах дітей, опікунськими радами тощо, вживає заходи для оперативного вирішення питань, які пов'язані із індиві-

дуальною ситуацією дитини.

Завдання психологічної служби у роботі з педагогічними працівниками:

- підвищення психологічної культури шляхом проведення консультацій, навчальних семінарів і тренінгів;
- консультування педагогів щодо особливостей реалізації особистісно-орієнтованого підходу, участь у психолого-педагогічних консіліумах;
- здійснення моніторингів і психодіагностичних обстежень як класу в цілому, так і окремих учнів за власною ініціативою і на запит педагогів;
- *консультативно-методична робота*, що здійснюється з педагогами в основному у формі психолого-педагогічного консіліуму;
- спільна корекційно-розвивальна робота з учнями, що мають труднощі в адаптації чи навчанні;
- участь у спільній роботі з батьками та найближчим соціальним оточенням учнів.

У роботі з **батьками** школярів психологічна служба має наступні загальні **завдання**:

- здійснення просвітницької роботи шляхом проведення навчальних семінарів, тренінгів, індивідуальних і групових консультацій, лекторіїв і т.п.;
- вивчення практики сімейного виховання у сім'ях учнів та їх найближчого соціального оточення;
- профілактика конфліктів і різних форм насильства у сім'ях, грубого поводження з дітьми, занедбаності дітей, недогляду за ними тощо.

Циклограми діяльності працівників психологіч-

ної служби є орієнтовними. Діяльність практичного психолога і соціального педагога закладу загальної середньої освіти залежить від типу навчального закладу (початкова школа; гімназія; ліцей; заклад загальної середньої освіти, що реалізує освітні програми на декількох рівнях загальної середньої освіти; спеціальна школа; санаторна школа; школа соціальної реабілітації; навчально-реабілітаційний центр).

ОРІЄНТОВНА ЦИКЛОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

ЦИКЛОГРАМА діяльності практичного психолога закладу загальної середньої освіти

ПОСТІЙНО

1. Психологічний супровід дітей внутрішньо переміщених осіб (ВПО), дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах (СЖО), дітей з особливими освітніми потребами.
2. Робота з профілактики бездоглядності, правопорушень, жорстокості, насильства, формування навичок здорового способу життя.
3. Робота з формування сприятливого психологічного клімату та конструктивних взаємовідносин в дитячих колективах; профілактика булінгу, насильства, стигматизації дискримінації, жорстокості.
4. Участь у методичних заходах закладу (за планом роботи закладу).
5. Робота з документацією та нормативно-правовими актами.

ЩОТИЖНЯ

1. Самоосвіта, ознайомлення з психологічною літературою, методична робота.

ЩОМІСЯЦЯ

1. Відвідування уроків.
2. Профілактика професійного вигорання педагогів.
3. Складання, узгодження і затвердження плану роботи на місяць.
4. Участь у засіданні методичного об'єднання, методичних нарадах району/міста.

2 РАЗИ НА РІК

1. Підготовка статистичного звіту. Ознайомлення з ним керівництва закладу освіти і методиста.
2. Участь у батьківських зборах (за планом роботи закладу).
3. Участь у роботі педагогічної ради (за планом роботи закладу).

РАЗ НА РІК

1. Аналіз діяльності практичного психолога за рік.
2. Підготовка аналітичного звіту за рік. Оприлюднення звіту.
3. Складання, погодження і затвердження річного плану роботи.

СЕРПЕНЬ	• формування цілей та задач діяльності; • визначення головних орієнтирів в організації психологічного супроводу освітнього процесу; • планування, програмування, проектування діяльності (складання та представлення плану роботи на навчальний рік); • оформлення інформаційних матеріалів (стенди, папки), та матеріали для виступів на педагогічній раді, батьківських зборах; • підготовка діагностичних матеріалів.
ВЕРЕСЕНЬ	• психологічний супровід адаптації учнів до освітнього процесу (1, 5, 10 класи, ВПО); • здійснення просвітницької, розвивальної роботи з учнями, які потребують уваги в адаптаційний період (першокласники, п'ятикласники, новоприбулі); • проведення консультацій для класоводів, вчителів, батьків, з метою забезпечення успішної адаптації учнів до освітнього процесу; • проведення профілактичних заходів до Всесвітнього дня запобігання самогубства (10 вересня).

ЖОВТЕНЬ	• психологічний супровід адаптації учнів до освітнього процесу (1, 5, 10 класи); • підготовка до проведення та участь у психолого-педагогічному консилиумі з питання «Адаптація учнів до умов освітнього закладу» (1, 5, 10 класи); • складання аналітичних довідок за результатами проведеної діагностики; • здійснення просвітницької, розвивальної роботи з учнями, які потребують уваги в адаптаційний період (першокласники, п'ятикласники, новоприбулі); • профілактика (булінгу, протидії торгівлі людьми, дискримінації); • психологічний супровід обдарованих дітей (учні, які беруть участь в олімпіадах, написанні робіт МАН); • проведення тренінгів, з метою формування впевненості та профілактики перевантаження і стресів; • участь у проведенні заходів до Всесвітнього дня психічного здоров'я (10 жовтня).
ЛИСТОПАД	• профілактика насильства в сім'ї та навчальному закладі; • корекційно-розвивальна робота з учнями, які виявили низький рівень адаптації до освітнього процесу; • діагностика учнів 6-8-х класів (особливості міжособистісної взаємодії, вивчення особистісних рис та якостей); • організація та проведення «Тижня толерантності» в рамках акції «16 днів проти насильства» (25 листопада - 10 грудня);

Листопад	• психологічний супровід учнів 2-4 класів (індивідуальна та групова діагностика за потребою, за запитом). Індивідуальна та групова корекційна робота з розвитку пам'яті, уваги, мислення з метою подолання проблем, які пов'язані зі шкільною неуспішністю; • складання аналітичних довідок за результатами проведеної діагностики.
Грудень	• корекційно-розвивальна робота з учнями, які виявили низький рівень адаптації до освітнього процесу (1-х, 5-х, 10-х класів, ВПО); • поглиблена повторна діагностика учнів з низьким рівнем адаптації до освітнього процесу (1-х, 5-х, 10-х класів, ВПО); • організація та проведення заходів до Всесвітнього дня порозуміння з ВІЛ-інфікованими людьми, «Молодь за здоровий спосіб життя»; профілактична робота (01 грудня); • участь у проведенні заходів «Тижня толерантності» в рамках акції «16 днів проти насильства» (25 листопада-10 грудня); • розвивальна робота (тренінги) з учнями, які беруть участь у предметних олімпіадах, з метою формування впевненості та профілактики перевантаження і стресів; • консультування педагогів з питань удосконалення міжособистісних стосунків учнів, покращення психологічного клімату класного колективу; • виступи на батьківських зборах, педагогічних радах, нарадах, семінарах з питань захисту прав дітей;

	• корекційно-відновлювальна робота з учнями з девіантною поведінкою; • підготовка звіту за перше півріччя (узагальнення даних).
Січень	• консультативно-просвітницька робота з питань профільного і професійного самовизначення учнів; • діагностичне обстеження учнів 9 і 11 класів з метою допомоги їм у профільному і професійному самовизначенні; • проведення індивідуальних та групових консультацій з питань професійного та життєвого самовизначення старшокласників; • дослідження особливостей формування особистості обдарованих дітей; • круглий стіл для педагогів з питання організації роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки; • складання аналітичних довідок за результатами проведеної діагностики.
Лютий	• вивчення психологічної готовності учнів 4-х класів до навчання у 5 класі; • діагностичне обстеження учнів 9 і 11 класів з метою допомоги у профільному і професійному самовизначенні; • здійснення розвивальної, просвітницької роботи з учнями. Проведення циклу занять, тренінгів для підлітків з питань формування ціннісних орієнтацій та соціальної компетентності; моделей поведінки в кризових ситуаціях; з учнями з метою формування впевненості та профілактики стресів тощо.

ВЕРЕСЕНЬ	• підготовка до проведення та участь у психолого-педагогічному консиліумі з питання «Готовність випускників початкової школи до подальшого навчання»; • групове консультування учнів з питань професійного самовизначення; • тренінгові заняття з формування у старшокласників навичок вирішення актуальних профорієнтаційних завдань; • тренінгові заняття з учнями «Готуємось до ДПА та ЗНО» (формування впевненості та профілактика стресів перед іспитами).
КВІТЕНЬ	• організація та проведення Тижня психології; • проведення корекційних та розвивальних занять з метою підготовки учнів 4 класу до навчання в 5 класі; консультування педагогів з питань забезпечення наступності між початковою та середньою ланками навчання; • вивчення психологічної готовності дітей шестирічного віку до навчання у школі; • просвітницька робота та тренінгові заняття щодо психологічної підготовки учнів до ДПА, ЗНО (формування впевненості, профілактика стресів).

ТРАВЕНЬ	• вивчення психологічної готовності дітей шестирічного віку до навчання у школі; • індивідуальні профконсультації з метою допомоги старшокласникам у здійсненні професійного вибору; • просвітницька робота щодо психологічної підготовки учнів до ДПА, ЗНО; • аналіз проблем у професійної діяльності практичного психолога, узагальнення результатів роботи, оформлення відповідних висновків для врахування у подальшій роботі; • складення аналітичного і статистичного звітів про роботу за рік.
ЧЕРВЕНЬ	• профілактичні заходи щодо подолання шкільних страхів шестиліток; • оформлення звітів про виконану роботу протягом навчального року; • планування роботи на наступний навчальний рік.

ЦИКЛОГРАМА

діяльності соціального педагога закладу загальної середньої освіти

ПОСТІЙНО

1. Робота з профілактики бездоглядності, правопорушень, жорстокості, насильства; формування навичок здорового способу життя.
2. Здійснення соціально-педагогічного супроводу соціально незахищених категорій дітей.
3. Участь у методичних заходах закладу (за планом роботи закладу).
4. Робота з документацією та нормативно-правовими актами.

ЩОТИЖНЯ

1. Консультації для вчителів, батьків, класних керівників.
2. Робота з організації взаємодії з міжвідомчими установами (органи і служби у справах дітей, уповноважені підрозділи органів національної поліції, відділ соціального захисту населення тощо).
3. Самоосвіта, ознайомлення з фаховою літературою, методична робота.

ЩОМІСЯЦЯ

1. Відвідування уроків.
2. Участь у методичних нарадах, методоб'єднаннях району/

міста.

3. Відвідування сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.
4. Складання плану роботи на місяць.
5. Участь у профілактичних рейдах («Урок», «Вокзал», «Канікули», тощо).

2 РАЗИ НА РІК

1. Участь у батьківських зборах (за планом роботи закладу).
2. Участь у роботі педагогічної ради (за планом роботи закладу).
3. Підготовка статистичного звіту. Ознайомлення з ним керівництва закладу освіти і методиста.

РАЗ НА РІК

1. Аналіз діяльності соціального педагога за рік.
2. Підготовка аналітичного звіту за рік. Оприлюднення звіту.
3. Складання, погодження і затвердження річного плану роботи.

СЕРПЕНЬ

- формування цілей та задач діяльності соціального педагога;
- визначення головних орієнтирів в організації соціально-педагогічної діяльності;
- планування, програмування, проектування соціально-педагогічної діяльності;
- оформлення інформаційних матеріалів для стендів;

СЕРПЕНЬ	- дослідження соціуму (вивчення факторів позитивного і негативного впливу на дітей і підлітків), визначення суб'єктів соціально-педагогічної діяльності в мікрорайоні навчального закладу; - підготовка діагностичного інструментарію; - підготовка матеріалів для проведення лекцій, бесід, виступів на батьківських зборах, семінарах; - аналіз оздоровлення влітку учнів пільгових категорій; - оформлення куточка соціального педагога, поновлення матеріалу.
ВЕРЕСЕНЬ	- загальна діагностика контингенту учнів, умов їх життєдіяльності, формування проблемного поля на основі даних діагностики; - проведення соціальної паспортизації класів, школи; - формування проблемного поля на основі даних соціальної паспортизації класів; - планування соціально-педагогічної діяльності в межах проблемного поля; - здійснення соціально-педагогічної підтримки учнів, які потребують уваги в адаптаційний період (першокласники, п'ятикласники, новоприбулі); - первинне налагодження зв'язків з батьками та громадськістю мікрорайону школи; - участь у засіданні Ради профілактики правопорушень;

ВЕРЕСЕНЬ	- проведення інструктивних нарад з класоводами, вихователями групи подовженого дня, класними керівниками стосовно узагальнених зібраних даних та оформлення соціальних паспортів класів, соціального паспорта школи (освітнього округу); - здійснення соціально-педагогічного патронажу дітей соціально-незахищених категорій; - просвітницька робота з учнями, педагогами; - виступи на батьківських зборах, розробка рекомендацій батькам для покращення адаптаційного періоду учнів; - проведення профілактичних заходів до Всесвітнього дня запобігання самогубства (10 вересня).
ЖОВТЕНЬ	- заходи щодо превентивного виховання учнів; протидія булінгу, дискримінації, насильству та агресії (за результатами даних соціальних паспортів класів); - попередня підготовка матеріалів для розгляду на засіданнях ради навчального закладу, батьківських комітетах тощо за підсумками соціальної паспортизації класу; - оформлення карток соціально-педагогічного супроводу дітей (схильних до прояву девіантної, делінквентної поведінки, з особливими потребами, ВПО тощо); - прогнозування соціального супроводу учнівського колективу та дітей «групи ризику» на основі досліджень;

ЖОВТЕНЬ	• консультативна робота з учнями «групи ризику», з учнями, схильними до виникнення залежностей (тютюнокуріння, алкоголізму, наркоманії); • організація соціально-педагогічного супроводу сімей, які опинились в складних життєвих обставинах; • анкетування з метою вивчення шкільного мікроклімату, надання соціально-педагогічної допомоги у вирішенні конфліктів «вчитель-учні», «учень-вчителі»; • ознайомлення дітей пільгових категорій та членів їх сімей із нормативно-правовими документами, які забезпечують їх соціальний захист; • участь у проведенні заходів до Всесвітнього дня психічного здоров'я; • проведення просвітницької роботи з батьками щодо їх відповідальності за створення належних умов для навчання, виховання та розвитку неповнолітніх; • проведення профілактичних заходів, спрямованих на ознайомлення учнів з нормами та правилами шкільного життя; • консультації для батьків з питань соціального статусу дитини в колективі однокласників; • участь у проведенні заходів до Всесвітнього дня психічного здоров'я (10 жовтня).
---------	--

ЛИСТОПАД	• здійснення соціально-педагогічної реабілітаційної, корекційної, соціально-профілактичної, просвітницької, організаційно-масової роботи, спрямованої на посилення соціалізуючого впливу школи; • індивідуальна робота з учнями, схильними до правопорушень; • організація соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами; • бесіди із вчителями про активні форми профілактичної роботи, спрямованої на попередження насильства серед дітей, конфліктів у педагогічній практиці; • здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій дітей; • масові заходи в рамках акції «16 днів проти насильства» (25 листопада – 10 грудня); • просвітницька робота з учнями, педагогами.
ГРУДЕНЬ	• діагностика родин, які опинилися в складних життєвих обставинах, надання їм відповідної допомоги; • соціально-профілактична та соціально-корекційна робота з батьками в сім'ях, які опинилися в складних життєвих обставинах; • вивчення обізнаності учнів про формування навичок здорового способу життя; • організація та проведення Тижня порозуміння з ВІЛ-інфікованими; профілактичні заходи з метою запобігання вживанню наркотичних речовин та небезпеки ВІЛ-інфекції (1 грудня);

ГРУДЕНЬ	• участь у заходах до Всесвітнього Дня прав людини; • участь у заходах в рамках проведення Всеукраїнського тижня правових знань; • консультування батьків з питань агресивної поведінки та жорстокості дітей та вибору ефективної стратегії взаємодії з дитиною; • консультативна робота з учнями «групи ризику»; • організація соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами; • здійснення профілактичних та організаційних заходів із підготовки до святкування новорічних і різдвяних свят; • участь у проведенні «Тижня толерантності» в рамках акції «16 днів проти насильства» (25 листопада – 10 грудня); • підведення підсумків роботи за I півріччя.
СІЧЕНЬ	• прогнозування соціального супроводу учнівського колективу та дітей «групи ризику»; • здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій дітей; • визначення соціально-побутових умов життя сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах; • розробка рекомендацій щодо соціального захисту дітей, ознайомлення педагогічного колективу з новими правовими документами, законодавчими актами і нормативними документами України з питань соціально-правового захисту дітей;

СІЧЕНЬ	• профінформаційна робота зі старшокласниками; • профілактичні бесіди з батьками учнів, які схильні до пропусків занять та порушень поведінки.
ЛЮТІЙ	• діагностика випускників - представників групи соціального ризику та обдарованих юнаків і дівчат; планування та проведення індивідуальної і групової роботи з ними; • індивідуальна робота з учнями, схильними до правопорушень; • проведення просвітницьких заходів щодо формування здорового способу життя у школярів; • забезпечення підтримки профорієнтаційної діяльності учнів, представників групи соціального ризику та обдарованих юнаків і дівчат; • просвітницька робота з учнями, педагогами, батьками; • здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій дітей; • обстеження житлово-побутових умов учнів, що перебувають на обліку; • проведення уроку з Інтернет-безпеки до Дня безпечного Інтернету.

ВЕРЕСЕНЬ	• прогнозування працевлаштування випускників, що відносяться до групи соціального ризику. Попереднє знайомство з навчальними закладами, що обрали діти; • здійснення соціально-педагогічної реабілітаційної, корекційної, соціально-профілактичної, просвітницької, організаційно-масової роботи, спрямованої на посилення соціалізуючого впливу школи.
КВІТЕНЬ	• здійснення соціально-педагогічної реабілітаційної, корекційної, соціально-профілактичної, просвітницької, організаційно-масової роботи, спрямованої на посилення соціалізуючого впливу школи; • консультування з питань професійного самовизначення; • здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій дітей; • участь у проведенні засідання Ради профілактики правопорушень; • участь у проведенні просвітницьких заходів збереження та зміцнення здоров'я; • участь у проведенні масових заходів, акцій, конкурсів малюнків та тематичних занять до Всесвітнього дня здоров'я; • соціально-педагогічні дослідження за запитом адміністрації; • опрацювання результатів соціально-педагогічних досліджень; • здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій

КВІТЕНЬ	дітей; • обстеження житлово-побутових умов учнів, що перебувають на обліку; • виступи на батьківських зборів з питань збереження психічного та фізичного здоров'я дітей.
ТРАВЕНЬ	• прогнозування організації літнього відпочинку дітей групи ризику; • лекції, бесіди, диспути, конкурси дитячих малюнків, плакатів, презентацій та проєктів до відзначення Міжнародного дня сім'ї; • організація та проведення тижня боротьби зі шкідливими звичками та пропаганди найпопулярніших оздоровчих систем; • профілактичні заходи з метою запобігання вживання наркотичних речовин та небезпеки ВІЛ-інфекції; • прогнозування організації літнього відпочинку дітей групи ризику; • визначення соціально-побутових умов життя сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, виявлення негативних та позитивних впливів, проблем, особистісних потреб; • консультування батьків з питань оздоровлення та відпочинку дітей пільгових категорій.

ПЕРВІНІЙ

- підведення підсумків соціально-педагогічної діяльності та визначення напрямів подальшої її організації;
- зустріч із дітьми-шестирічками та їхніми батьками;
- надання консультативної допомоги в працевлаштуванні випускників;
- організація літнього відпочинку дітей групи соціального ризику;
- проведення заходів щодо організації дозвілля та зайнятості учнів у літній період.

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Професійна діяльність працівників психологічної служби – практичного психолога та соціального педагога – в умовах системи професійно-технічної освіти має певні особливості. Частина завдань є тими самими, що вирішуються фахівцями у закладах загальної середньої освіти щодо забезпечення психологічного та соціально-педагогічного супроводу освітнього процесу у 10-11 класах, а частина завдань є суто специфічними, обумовленими типом навчального закладу та організацією освітнього процесу у ньому.

По-перше, це певні особливості основної категорії учасників освітнього процесу – учнів, слухачів. Попри величезний попит на робітничі спеціальності на сучасному ринку праці, зазвичай до ПТНЗ вступають підлітки, що не мали успішності у шкільному навчанні та вирізняються низьким рівнем навчальної мотивації і мотивації досягнень. Здебільшого вони не планують у подальшому здобувати вищу освіту та не мають чітких уявлень щодо власної професійної кар'єри.

Також досвідчені фахівці психологічної служби

ПТНЗ зазначають, що значну частину контингенту учнів, слухачів складають педагогічно занедбані підлітки, підлітки з сімей, котрі опинилися в СЖО, сироти або з сімей, де батьки позбавлені батьківських прав, підлітки з проявами девіантної і делінквентної поведінки.

Особливу увагу в організації діяльності необхідно приділити вивченню процесу адаптації першокурсників до нових умов навчання. Учні опиняються в ситуації конфлікту між умовною дорослістю (самостійне прийняття рішень, організація та контроль за власною навчальною діяльністю, розподіл особистого часу та бюджету, організація життєвого простору в гуртожитку тощо) та емоційною і поведінковою незрілістю. Тому одним з найперших та найважливіших завдань практичного психолога і соціального педагога є виявлення дезадаптованих учнів, учнів, що потребують соціального захисту, встановлення причини дезадаптації і організація корекційно-відновлювальної роботи та соціально-педагогічного супроводу.

Важливим елементом роботи з учнями є формування життєвих компетентностей. Таке завдання може стати головним у роботі психолога, оскільки воно містить різні аспекти: піклування про власне здоров'я, комунікації і стосунки з ровесниками та дорослими, інтимна сфера, самооцінка, уміння самопрезентації, навички розв'язання конфліктів тощо.

По-друге – висока інертність педагогічних працівників. Часто практичний психолог стикається із супротивом тих, хто має тривалий досвід педагогічної

роботи в умовах ПТНЗ. Формування психологічної культури у педагогів, розуміння психологічних основ поведінки учнів, психологічна просвіта – наскрізні компоненти діяльності психолога з педагогічним колективом.

По третє – відсутність батьків як повноцінних учасників освітнього та виховного процесів (територіальна або фактична). За відгуками практичних психологів, більшість батьків не виконують в належній мірі батьківські обов'язки, що призводить до частих конфліктів з дітьми, емоційної відірваності, відсутності підтримки.

Також необхідно зазначити поширеність в учнівському середовищі ПТНЗ таких негативних явищ, як тютюнопаління, вживання алкогольних напоїв та психоактивних речовин, прояви жорстокості та насильства, булінг тощо. Окремий напрям діяльності фахівців психологічної служби – психологічна просвіта та постійна профілактика вказаних негативних явищ.

Запропоновані циклограми діяльності практичного психолога та соціального педагога ПТНЗ враховує окреслені аспекти і є орієнтовними. Фахівці варіюють види роботи в залежності від загальної проблематики у діяльності конкретного закладу, власного досвіду і пріоритетної теми на навчальний рік.

ОРІЄНТОВНА ЦИКЛОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

ЦИКЛОГРАМА діяльності практичного психолога професійно-технічного навчального закладу

ПОСТІЙНО

1. Психологічний супровід дітей внутрішньо переміщених осіб (ВПО), дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах (СЖО), дітей з особливими освітніми потребами.
2. Робота з профілактики бездоглядності, правопорушень, жорстокості, насильства, формування навичок здорового способу життя.
3. Робота з формування сприятливого психологічного клімату та конструктивних взаємовідносин в дитячих колективах; профілактика булінгу, насильства, стигматизації дискримінації, жорстокості.
4. Участь у методичних заходах закладу (за планом роботи закладу).
5. Робота з документацією та нормативно-правовими актами.

ЩОТИЖНЯ

1. Консультації для викладачів, педагогів професійного навчання, майстрів виробничого навчання, інструкторів виробничого навчання.
2. Самоосвіта, ознайомлення з психологічною літературою, методична робота.

ЩОМІСЯЦЯ

1. Відвідування уроків.
2. Складання плану роботи на місяць.
3. Участь у методичних нарадах, методоб'єднаннях району/міста.

2 РАЗИ НА РІК

1. Участь у батьківських зборах (за планом роботи закладу).
2. Участь у роботі педагогічної ради (за планом роботи закладу).
3. Підготовка статистичного звіту. Ознайомлення з ним керівництва закладу освіти і методиста.

РАЗ НА РІК

1. Аналіз діяльності практичного психолога за рік.
2. Підготовка аналітичного звіту за рік. Оприлюднення звіту.
- 3 Складання річного плану роботи. Складання, погодження і затвердження річного плану роботи.

СЕРПЕНЬ

- формування цілей та задач діяльності на навчальний рік;
- визначення головних орієнтирів в організації психологічного супроводу навчально-виховного процесу;
- планування, програмування, проектування діяльності (складання річного плану роботи);
- оформлення інформаційних матеріалів (стенди, папки), та матеріалів для виступів на серпневій нараді, педагогічній раді, батьківських зборах;
- підготовка діагностичних матеріалів (стимульних матеріалів, робочих бланків, анкет);
- вивчення особових справ майбутніх першокурсників;
- виступ на батьківських зборах першокурсників.

ВЕРЕСЕНЬ

- вивчення процесу адаптації першокурсників до нових умов навчання;
- формування позитивного мікроклімату в учнівських колективах і ПТНЗ в цілому;
- проведення консультацій для викладачів, майстрів виробничого навчання, батьків, з метою сприяння успішній адаптації учнів до навчально-виховного процесу.

ЖОВТЕНЬ	- здійснення корекційно-розвивальної просвітницької роботи з учнями, які виявили риси дезадаптованості; - профілактика булінгу, насильства, стигматизації та дискримінації дезадаптованих учнів, в тому числі учнів з числа ВПО; - поглиблене вивчення індивідуально-психологічних особливостей дезадаптованих учнів; - підготовка до проведення та участь у психолого-педагогічному консиліумі з питання «Адаптація першокурсників до нових умов навчання»; - вивчення труднощів у навчанні.
ЛИСТОПАД	- здійснення корекційно-розвивальної, просвітницької роботи з учнями; - поглиблене вивчення індивідуально-психологічних особливостей дезадаптованих учнів; - вивчення труднощів у навчанні; - формування соціальної компетентності в учнів, котрі перебувають у СЖО.
ГРУДЕНЬ	- здійснення корекційно-розвиткової, просвітницької роботи з учнями; - організація та проведення тижня порозуміння з ВІЛ-інфікованими, формування навичок здорового способу життя; - підведення підсумків роботи за I півріччя; - поглиблене вивчення індивідуально-психологічних особливостей дезадаптованих учнів; - вивчення труднощів у навчанні;

	формування соціальної компетентності в учнів, котрі перебувають у СЖО.
СІЧЕНЬ	- формування соціальної компетентності в учнів, котрі перебувають у СЖО; - розвиток навичок конструктивного вирішення конфліктів.
ЛЮТИЙ	- формування культури статевої поведінки; - формування соціальної компетентності в учнів, котрі перебувають у СЖО.
БЕРЕЗЕНЬ	- формування культури статевої поведінки; - підготовка до самостійного дорослого життя випускників.
КВІТЕНЬ	- організація та проведення Тижня психології; - вивчення питання професійного самовизначення учнів; - просвітницька робота щодо психологічної підготовки учнів до іспитів; - підготовка до самостійного дорослого життя випускників.

ТРАВЕНЬ

- формування соціальної компетентності в учнів, котрі перебувають у СЖО;
- розвиток навичок конструктивного вирішення конфліктів.

ЧЕРВЕНЬ

- формування культури статевої поведінки;
- формування соціальної компетентності в учнів, котрі перебувають у СЖО.

ЦИКЛОГРАМА

діяльності соціального педагога професійно-технічного навчального закладу

ПОСТІЙНО

1. Робота з профілактики бездоглядності, правопорушень, жорстокості, насильства; формування навичок здорового способу життя.
2. Здійснення соціально-педагогічного супроводу соціально незахищених категорій дітей.
3. Участь у методичних заходах закладу (за планом роботи закладу).

ЩОТИЖНЯ

1. Робота з документами.
2. Здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій учнів, слухачів.
3. Організація взаємодії з міжвідомчими установами (органи і служби у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції, відділ соціального захисту населення тощо).
4. Самоосвіта, ознайомлення з фаховою літературою, методична робота.

ЩОМІСЯЦЯ

1. Відвідування занять.
2. Участь у методичних нарадах, методоб'єднаннях району/міста.

3. Складання плану роботи на місяць.
4. Участь у профілактичних рейдах («Урок», «Вокзал», «Канікули», тощо).

2 РАЗИ НА РІК

1. Участь у роботі педагогічної ради (за планом роботи закладу).
2. Підготовка статистичного звіту. Ознайомлення з ним керівництва закладу освіти і методиста.

РАЗ НА РІК

1. Аналіз діяльності соціального педагога за рік.
2. Підготовка аналітичного звіту за рік. Оприлюднення звіту.
3. Складання, погодження і затвердження річного плану роботи.

СЕРПЕНЬ

- формування цілей та задач діяльності соціального педагога;
- визначення головних орієнтирів в організації соціально-педагогічної діяльності;
- оформлення інформаційних матеріалів для стендів;
- планування, програмування, проектування соціально-педагогічної діяльності (погодження/затвердження річного плану роботи);

СЕРПЕНЬ

- дослідження соціуму (вивчення факторів позитивного і негативного впливу на учнів, слухачів);
- підготовка діагностичного інструментарію;
- підготовка матеріалів для проведення лекцій, бесід, виступів на батьківських зборах, семінарах;
- оформлення куточка соціального педагога, поновлення матеріалу.

ВЕРЕСЕНЬ

- загальна діагностика контингенту учнів, слухачів, умов їх життєдіяльності, формування проблемного поля на основі даних діагностики;
- проведення соціальної паспортизації груп, закладу освіти;
- формування проблемного поля на основі даних соціальної паспортизації груп;
- планування соціально-педагогічної діяльності в межах проблемного поля;
- здійснення соціально-педагогічної підтримки учнів, слухачів, які потребують уваги в адаптаційний період (першокурсники, новоприбулі);
- первинне налагодження зв'язків з батьками;

ВЕРЕСЕНЬ	• проведення інструктивних нарад з викладачами, педагогами професійного навчання, майстрами виробничого навчання, інструкторами виробничого навчання стосовно узагальнених зібраних даних та оформлення соціальних паспортів груп, соціального паспорту закладу освіти; • здійснення соціально-педагогічного патронажу учнів, слухачів соціально-незахищених категорій; • участь у засіданні Ради профілактики правопорушень; • просвітницька робота з учнями, слухачами, педагогічними працівниками; • виступи на батьківських зборах; • ознайомлення з оновленнями у нормативній базі; • співпраця з органами соціального захисту.
ЖОВТЕНЬ	• заходи щодо превентивного виховання учнів, слухачів; протидія булінгу, дискримінації, насильству та агресії (за результатами даних соціальних паспортів груп); • попередня підготовка матеріалів для розгляду на засіданнях ради закладу освіти за підсумками соціальної паспортизації групи; • оформлення карток соціально-педагогічного супроводу учнів, слухачів (схильних до прояву девіантної, делінквентної поведінки, з особливими потребами, вимушених переселенців тощо);

ЖОВТЕНЬ	• консультативна робота з учнями, слухачами «групи ризику», з учнями, схильними до виникнення залежностей (тютюнокуріння, алкоголізму, наркоманії); • анкетування з метою вивчення мікроклімату колективу; • ознайомлення учнів, слухачів пільгових категорій та членів їх сімей із нормативно-правовими документами, які забезпечують їх соціальний захист; • проведення просвітницької роботи з батьками щодо їх відповідальності за створення належних умов для навчання, виховання та розвитку неповнолітніх; • проведення профілактичних заходів, спрямованих на ознайомлення учнів з нормами та правилами закладу освіти.
Листопад	• здійснення соціально-педагогічної реабілітаційної, корекційної, соціально-профілактичної, просвітницької, організаційно-масової роботи, спрямованої на посилення соціалізуючого впливу закладу освіти; • індивідуальна робота з учнями, слухачами, схильними до правопорушень; • бесіди із педагогічними працівниками про активні форми профілактичної роботи, спрямованої на попередження насильства серед дітей, конфліктів у педагогічній практиці; • масові заходи в рамках акції «16 днів проти насильства».

ГРУДЕНЬ	- дослідження обізнаності учнів, слухачів про формування навичок здорового способу життя; - прогнозування соціального супроводу учнівського колективу та учнів «групи ризику» на основі досліджень; - організація та проведення Тижня порозуміння з ВІЛ-інфікованими; профілактичні заходи з метою запобігання вживання наркотичних речовин та небезпеки ВІЛ-інфекції; - заходи до Всесвітнього Дня прав людини; - участь у заходах в рамках проведення Всеукраїнського тижня правових знань; - підведення підсумків роботи за I півріччя.
СТУДЕНЬ	- профінформаційна робота з випускниками; - зміни та доповнення до банку даних учнів пільгового контингенту; - здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій учнів, слухачів; - профілактичні бесіди з батьками учнів, слухачів, які схильні до пропусків занять та порушень поведінки; - розробка рекомендацій щодо соціального захисту дітей, ознайомлення педагогічного колективу з новими правовими документами, законодавчими актами і нормативними документами України з питань соціально-правового захисту дітей.

ЛЮТИЙ	- діагностика випускників - представників групи соціального ризику та обдарованих юнаків і дівчат; планування та проведення індивідуальної і групової роботи з ними; - проведення тренінгових занять з учнями з розвитку комунікативних вмінь; - індивідуальна робота з учнями, слухачами, схильними до правопорушень; - проведення просвітницьких заходів щодо формування здорового способу життя в учнів, слухачів; - проведення уроку з Інтернет-безпеки до Дня безпечного Інтернету.
БЕРЕЗЕНЬ	- прогнозування працевлаштування випускників, що відносяться до групи соціального ризику; - проведення тренінгових занять з учнями з розвитку комунікативних вмінь; - індивідуальна робота з учнями, слухачами, схильними до правопорушень; - проведення просвітницьких заходів щодо формування здорового способу життя в учнів, слухачів.
КВІТЕНЬ	- участь у проведенні засідання Ради профілактики правопорушень; - проведення просвітницьких заходів збереження та зміцнення здоров'я - проведення масових заходів, акцій до Всесвітнього дня здоров'я; - соціально-педагогічні дослідження за запитом адміністрації; - опрацювання результатів соціально-педагогічних досліджень;

	здійснення соціально-педагогічного патронажу соціально-незахищених категорій дітей.
ТРАВНЬ	- організація та проведення тижня боротьби зі шкідливими звичками та пропаганди найпопулярніших оздоровчих систем; - профілактичні заходи з метою запобігання вживання наркотичних речовин та небезпеки ВІЛ-інфекції; - консультування батьків з питань оздоровлення та відпочинку учнів, слухачів пільгових категорій.
ЧЕРВЕНЬ	- підбиття підсумків соціально-педагогічної діяльності та визначення напрямів подальшої її організації; - надання консультативної допомоги в працевлаштуванні випускників; - підведення підсумків роботи за рік.

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зміст психологічного супроводу освітнього процесу у закладі позашкільної освіти і, відповідно, специфіка планування визначається загальною метою позашкільної освіти, яка у статті 14 Закону України «Про освіту» сформульована як «розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності» [3].

Реалізація цієї мети передбачає вирішення наступних завдань:

- виховання громадянина України;
- вільний розвиток особистості та формування її соціально-громадського досвіду;
- виховання у вихованців, учнів і слухачів поваги до Конституції України, прав і свобод людини та громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії; виховання у вихованців, учнів і слухачів патріотизму, любові до України, поваги

до народних звичаїв, традицій, національних цінностей Українського народу, а також інших націй і народів;

- виховання у вихованців, учнів і слухачів шанобливого ставлення до родини та людей похилого віку;
- створення умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку вихованців, учнів і слухачів;
- здобуття учнями, вихованцями, слухачами первинних професійних навичок і вмінь, необхідних для їхньої соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності;
- формування у вихованців, учнів і слухачів свідомого й відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, навичок безпечної поведінки;
- задоволення освітньо-культурних потреб вихованців, учнів і слухачів, які не забезпечуються іншими складовими структури освіти;
- задоволення потреб вихованців, учнів і слухачів у професійному самовизначенні і творчій самореалізації;
- пошук, розвиток та підтримка здібних, обдарованих і талановитих вихованців, учнів і слухачів;
- вдосконалення фізичного розвитку вихованців, учнів і слухачів, підготовка спортивного резерву для збірних команд України з різних видів спорту;
- організація дозвілля вихованців, учнів і слухачів, пошук його нових форм; профілактика бездоглядності, правопорушень;
- виховання в учасників освітнього процесу свідо-

мого ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих;

- формування здорового способу життя вихованців, учнів і слухачів;
- здійснення інформаційно-методичної та організаційно-масової роботи [11].

Впровадження у освітній процес позашкільного закладу зазначених завдань здійснюється практичним психологом шляхом виконання різних видів діяльності в рамках тих чи інших напрямів роботи відповідно до рівня кваліфікації творчого об'єднання.

Творчі об'єднання закладу позашкільної освіти класифікуються за трьома рівнями:

- початковий рівень - творчі об'єднання загально-розвиваючого спрямування, що сприяють виявленню здібностей, обдарувань вихованців, учнів і слухачів або розвитку їх інтересу до творчої діяльності;
- основний рівень - творчі об'єднання, які розвивають стійкі інтереси вихованців, учнів і слухачів, дають їм знання, практичні уміння і навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації;
- вищий рівень - творчі об'єднання за інтересами для здібних і обдарованих вихованців, учнів і слухачів [11].

Психологічний супровід вихованців творчих об'єднань початкового рівня навчання спрямований на допомогу новоприбулим дітям у виборі гуртка відповідно до особистих інтересів та уподобань, оптимізацію процесу адаптації новоприбулих дітей до умов позашкільного навчального закладу, збереження психічного

здоров'я вихованців, формування позитивної атмосфери в дитячих колективах, формування у вихованців первинного інтересу до позашкільної освіти. Для реалізації цього завдання рекомендуємо застосовувати такі види і форми роботи.

Психологічна діагностика:

- опитування батьків щодо інтересів та уподобань дітей, їх індивідуально-типологічних особливостей, стилю сімейного виховання, з метою визначення пріоритетів у консультативно-просвітницькій роботі;
- опитування батьків, педагогів, спостереження за дітьми з метою визначення дітей з ознаками дезадаптації та планування індивідуальної роботи з ними;
- поглиблене вивчення індивідуальних, особистісних та поведінкових особливостей дітей, які виявили риси дезадаптованості.

Корекційно-розвивальна робота, спрямована на формування позитивної атмосфери в дитячих колективах, розвиток навичок групової взаємодії, збереження психічного здоров'я вихованців.

Консультативно-просвітницька робота:

- з батьками з питань виховання дітей дошкільного віку, розвитку дитячих задатків, емоційної та пізнавальної сфери, профілактики емоційних розладів та збереження психічного здоров'я вихованців;
- з педагогами щодо формування у дітей первинного інтересу до відвідування позашкільного закладу, врахування індивідуально-типологічних особливостей дітей під час організації діяльності гуртка (творчого об'єднання);

- з педагогами та батьками з питань формування дитячих колективів і позитивної атмосфери в них.

Методична робота з керівниками гуртків, спрямована на удосконалення форм і методів роботи, модифікацію змісту гурткової роботи з огляду на контингент дітей.

Психологічний супровід вихованців творчих об'єднань основного рівня, спрямований на формування в них стійкого інтересу до певного виду діяльності; сприяння усвідомленню вихованцями індивідуальних особливостей, особистих здібностей, схильностей, інтересів та уподобань; формування у вихованців цілеспрямованої активності та особистої відповідальності, навичок самопізнання, творчого самопрояву, психологічної готовності до участі у змаганнях, конкурсах; формування дитячих колективів; розвиток у вихованців навичок спілкування. Для реалізації цього завдання рекомендуємо використовувати такі види і форми роботи.

Психологічна діагностика: вивчення індивідуальних особливостей, особистих здібностей, схильностей, інтересів та уподобань вихованців.

Розвивальна робота з метою формування у вихованців цілеспрямованої активності та особистої відповідальності, навичок самопізнання, творчого самопрояву, психологічної готовності до участі у змаганнях, конкурсах, формування дитячих колективів, розвиток у вихованців навичок спілкування.

Консультативно-просвітницька робота:

- з дітьми щодо вибору гуртка відповідно до ін-

дивідуальних особливостей, особистих здібностей, схильностей, інтересів та уподобань, визначення шляхів саморозвитку та самовдосконалення, вибору профілю навчання, професійного самовизначення;

- з батьками та педагогами з питань особливостей виховання дітей певного віку, з питань формування у дітей психологічної готовності до участі у змаганнях, конкурсах, творчих здібностей та шляхів їх розвитку, способів підтримки обдарованих дітей, взаємозв'язку інтересів та захоплень дитини з вибором професійної сфери.

Психологічний супровід вихованців вищого рівня навчання спрямований на допомогу старшокласникам у професійному самовизначенні, розвиток в них навичок створення і практичної реалізації особистого професійного плану. Для реалізації цього завдання рекомендуємо застосовувати такі види і форми роботи.

Діагностична робота: дослідження індивідуальних особливостей, особистих здібностей, схильностей, інтересів та уподобань старшокласників.

Корекційно-розвивальна робота:

- розвиток навичок самопізнання, цілепокладання, розподілу часу, вміння оцінювати результати своєї діяльності;
- формування навичок створення і практичної реалізації особистого професійного плану.

Консультативно-просвітницька робота:

- з учнями щодо розвитку особистісної готовності до професійного самовизначення
- з педагогами та батьками з питань допомоги уч-

ням старшої школи у професійному самовизначенні [13].

Поряд з вищезазначеними напрямками діяльність практичного психолога позашкільного навчального закладу передбачає роботу щодо:

- формування сприятливого психологічного клімату в дитячих колективах, профілактика булінгу, насильства, стигматизації дискримінації, жорстокості, формування конструктивних взаємовідносин;
- психологічного супроводу дітей різних категорій (обдарованих дітей; дітей які опинились у СЖО в тому числі учнів з числа ВПО; дітей «групи ризику» з порушеннями емоційно-вольової сфери; дітей з особливими освітніми проблемами;
- збереження психічного здоров'я та формування навичок здорового способу життя;
- підвищення психологічної компетентності педагогів і батьків з питань сучасних підходів до роботи зі здібними та обдарованими дітьми.
- профілактика емоційного вигорання педагогів.

План роботи на рік складається практичним психологом в узгодженості з навчально-методичною та виховною проблематикою навчального закладу з урахуванням професійних можливостей спеціаліста.

ОРІЄНТОВНА ЦИКЛОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

ЦИКЛОГРАМА діяльності практичного психолога закладу позашкільної освіти

ПОСТІЙНО

1. Психологічний супровід дітей внутрішньо переміщених осіб (ВПО), дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах (СЖО), дітей з особливими освітніми потребами.
2. Робота з профілактики бездоглядності, правопорушень, жорстокості, насильства, формування навичок здорового способу життя.
3. Робота з формування сприятливого психологічного клімату та конструктивних взаємовідносин в дитячих колективах; профілактика булінгу, насильства, стигматизації дискримінації, жорстокості.
4. Профілактика професійного вигорання педагогічних працівників.
5. Участь у методичних заходах закладу (за планом роботи закладу).
6. Робота з документацією та нормативно-правовими актами.

ЩОТИЖНЯ

1. Самоосвіта, ознайомлення з психологічною літературою, методична робота.

ЩОМІСЯЦЯ

1. Відвідування занять.
2. Складання плану роботи на місяць.
3. Участь у методичних нарадах, методоб'єднаннях району/міста.

2 РАЗИ НА РІК

1. Підготовка статистичного звіту. Ознайомлення з ним керівництва закладу освіти і методиста.
2. Участь у батьківських зборах (за планом роботи закладу).
3. Участь у роботі педагогічної ради (за планом роботи закладу).

РАЗ НА РІК

1. Аналіз діяльності практичного психолога за рік.
2. Підготовка аналітичного звіту за рік. Оприлюднення звіту.
3. Складання, погодження і затвердження річного плану роботи.

СЕРПЕНЬ

- формування цілей та задач діяльності на навчальний рік;
- визначення головних орієнтирів в організації психологічного супроводу освітнього процесу на навчальний рік;
- планування, програмування, проектування діяльності на навчальний рік (складання річного плану роботи);
- оформлення інформаційних матеріалів (стенди, папки) та матеріали для виступів на педагогічній раді, батьківських зборах;
- підготовка методичних, роздаткових матеріалів для проведення корекційно-розвивальної роботи з дітьми;
- підготовка діагностичних матеріалів;
- підготовка матеріалів для виступів на батьківських зборах, семінарах, педагогічних радах.

ВЕРЕСЕНЬ

- допомога новоприбулим дітям у виборі гуртка (творчого об'єднання) відповідно до особистих інтересів та уподобань;
- консультативно-просвітницька робота з батьками з питань оптимізації входження новоприбулих дітей до дитячих колективів;
- консультативно-просвітницька робота з вихователями з питань формування дитячих колективів і позитивної атмосфери в них;
- групова розвивальна робота, спрямована на оптимізацію входження новоприбулих дітей до дитячих колективів, творчих об'єднань;
- просвітницькі заходи для учасників освітнього процесу з питань цінності життя, профілактики суїцидальних тенденцій серед дітей та підлітків (до Всесвітнього дня запобігання самогубства).

ЖОВТЕНЬ	- опитування батьків, педагогів, спостереження за дітьми з метою визначення дітей з ознаками дезадаптації; - поглиблене вивчення індивідуальних, особистісних та поведінкових особливостей дітей, які виявили риси дезадаптованості, виявлення можливих причин дезадаптації, дітей та створення програми корекційно-розвивальної роботи з ними; - підготовка та участь у психолого-педагогічному консилиумі (педраді) з теми «Адаптація дітей початкового рівня навчання»; - консультативно-просвітницька робота з педагогами та батьками з питання особливостей взаємодії з дітьми «групи ризику»; - консультативно-просвітницька робота з педагогічними працівниками, батьками з питань формування у дітей мотивації навчання; - просвітницькі заходи для учнів, батьків, педагогів (до Всесвітнього дня психічного здоров'я та місячника превентивного виховання).
Листопад	- корекційно-розвивальна робота з дітьми, які виявили риси дезадаптованості; - групова розвивальна робота з дітьми з метою розвитку навичок спілкування; - консультативно-просвітницька робота з педагогічними працівниками, батьками з питань розвитку у дітей навичок групової взаємодії;

Листопад	- консультативно-просвітницька робота з педагогічними працівниками, батьками з питань формування у дітей психологічної готовності до участі у змаганнях, конкурсах; - індивідуальна і групова розвивальна робота з дітьми з метою формування психологічної готовності до участі у змаганнях, конкурсах; - консультативно-просвітницькі заходи для дітей, батьків, педагогів з питань профілактики насильства, дотримання прав і свобод дітей та підлітків, створення безпечного освітнього простору позашкільного закладу освіти, (до Всесвітнього дня дитини); - організація та проведення Тижня толерантності.
Грудень	- групова розвивальна робота з дітьми з метою розвитку навичок групової взаємодії; - індивідуальна і групова розвивальна робота з дітьми з метою формування психологічної готовності до участі у змаганнях, конкурсах; - розробка та проведення акції «Жити в світі, де є ВІЛ»; - підведення підсумків роботи за I півріччя.
Січень	- консультативно-просвітницька робота з педагогами і батьками з питань розвитку творчих здібностей дітей, способів підтримки обдарованих дітей, взаємозв'язку інтересів та захоплень дитини з вибором професійної діяльності; - групова розвивальна робота з метою розвитку навичок самопізнання, творчих здібностей, мотивації навчання;

СІЧЕНЬ	індивідуальна і групова розвивальна робота з вихованцями творчих об'єднань основного та вищого рівня з метою розвитку навичок цілепокладання, розподілу часу, вміння оцінювати результати своєї діяльності.
ЛЮТИЙ	- консультативно-просвітницька робота з педагогами і батьками з питань професійного самовизначення учнів старшого шкільного віку; - групова робота зі старшокласниками з метою активізації їхньої пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності; - індивідуальна і групова розвивальна робота з вихованцями творчих об'єднань основного та вищого рівня з метою розвитку навичок цілепокладання, розподілу часу, вміння оцінювати результати своєї діяльності.
БЕРЕЗЕНЬ	- дослідження професійних нахилів, інтересів старшокласників; - індивідуальні і групові професійні консультації з метою підтримки профорієнтаційної діяльності старшокласників; - консультативно-просвітницька робота з учасниками освітнього процесу щодо профілактики стресових станів, особливостей поведінки в кризових ситуаціях, збереження психічного здоров'я; - групова розвивальна робота з метою розвитку стресостійкості, навичок поводження в кризових ситуаціях, безпечної поведінки.

КВІТЕНЬ	- дослідження професійних нахилів, інтересів старшокласників; - індивідуальні і групові професійні консультації з метою допомоги старшокласникам у здійсненні професійного вибору; - групова розвивальна робота з дітьми з формування комунікативних навичок та навичок конструктивного вирішення конфліктів; - індивідуальна корекційно-розвивальна робота з дітьми «групи ризику»; - організація та проведення Тижня психології.
ТРАВЕНЬ	- індивідуальна корекційно-розвивальна робота з дітьми «групи ризику»; - консультативно-просвітницька робота з батьками щодо оздоровлення дітей влітку, збереження психічного та фізичного здоров'я.
ЧЕРВЕНЬ	- аналіз проблем у професійної діяльності практичного психолога, узагальнення результатів роботи, оформлення відповідних висновків для врахування у подальшій роботі; - оформлення звітів про виконану роботу протягом навчального року; - планування роботи на наступний навчальний рік.

ТЕМАТИЧНІ ДНІ І РОЗПОДІЛ ЧАСУ

ОРІЄНТОВНИЙ РОЗПОДІЛ ЧАСУ

Час, витрачений на виконання того чи іншого виду роботи, може варіюватися залежно від звернень до фахівця психологічної служби, первинності або повторності звернення, віку та стану особи, що звернулася, інших особливостей.

Крім того, відповідно до запитів адміністрації закладу освіти, види роботи і кількість робочого часу на їх виконання може змінюватися. Якщо на деякі з наведених видів робіт не існує запиту в установі освіти, то час, відведений на їх виконання, розподіляється на інші види робіт і узгоджується з адміністрацією.

ОРІЄНТОВНИЙ РОЗПОДІЛ РОБОЧОГО ЧАСУ ЗА ОСНОВНИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

(на 1 ставку практичного психолога освітніх закладів різного типу)¹

Дні тижня	Практична робота	Організаційно-методична робота	Загальний час
Понеділок	5 год. (4 год.)	3 год.	8 год. (4 год.)
Вівторок	5 год. (4 год.)	3 год.	8 год. (4 год.)
Середа	5 год. (4 год.)	3 год.	8 год. (4 год.)
Четвер		8 год. (4 год.)	8 год.
П'ятниця	5 год. (4 год.)	3 год.	8 год. (4 год.)
Всього	20 годин (16 годин)	20 годин (2 години)	40 годин (20 годин)

¹ у дужках розрахунок робочого часу практичного психолога НРЦ та ДНЗ компенсуючого типу

ОРІЄНТОВНИЙ РОЗРАХУНОК ЧАСУ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ²

Напрямок	Суб'єкти	Вид	Тижні місяця				В місяць	За рік	Разом
			I	II	III	IV			
Діагностика	Діти	Спостереження	1	1	1	1	4	36	180
		Опитування	2	2	2	2	8	72	
		Поглиблена	2	2	2	2	8	72	
Консультування	Педагоги	Індивідуальне	3	3	3	3	12	108	180
	Батьки	Індивідуальне	2	2	2	2	8	72	
	Діти	Індивідуальна	3	3	3	3	12	108	
Корекційно-розвивальна	Діти	Групова	4	4	4	4	16	144	252
		Групова	2	2	2	2	8	72	
		Групова	1	1	1	1	4	36	
Провітницька	Батьки	Групова	1	1	1	1	4	36	108
Разом			20	20	20	20	80	720	720

² розрахунок складається з 36 тижнів (9 місяців) помножити на 20 практичних годин на тиждень = 720 годин на рік.

ОРІЄНТОВНИЙ РОЗРАХУНОК ЧАСУ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЗЗСО, ПТНЗ²

Напрямок	Суб'єкти	Вид	Тижні місяця				В місяць	За рік	Разом
			I	II	III	IV			
Діагностика	Діти	Спостереження	1	1	1	1	4	36	180
		Опитування	2	2	2	2	8	72	
		Поглиблена	2	2	2	2	8	72	
Консультування	Педагоги	Індивідуальне	3	3	3	3	12	108	252
	Діти	Індивідуальне	2	2	2	2	8	72	
	Батьки	Індивідуальне	2	2	2	2	8	72	
Корекційно-розвивальна	Діти	Індивідуальна	3	3	3	3	12	108	180
		Групова	2	2	2	2	8	72	
		Групова	1	1	1	1	4	36	
Провітницька	Педагоги	Групова	2	2	2	2	8	72	108
	Діти	Групова	1	1	1	1	4	36	
	Батьки	Групова	1	1	1	1	4	36	
Разом			20	20	20	20	80	720	720

² розрахунок складається з 36 тижнів (9 місяців) помножити на 20 практичних годин на тиждень = 720 годин на рік.

ОРІЄНТОВНИЙ РОЗРАХУНОК ЧАСУ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ РІЗНОГО ТИПУ²

Напрямок	Суб'єкти	Вид	Тижні місяця				В місяць	За рік	Разом
			I	II	III	IV			
Соціально-психологічні дослідження	Діти	Спостереження	1	1	1	1	4	36	72
		Опитування	1	1	1	1	4	36	
Консультування	Педагоги	Індивідуальне	2	2	2	2	8	72	216
	Діти	Індивідуальне	2	2	2	2	8	72	
	Батьки	Індивідуальне	2	2	2	2	8	72	
Соціально-перетворювальна	Діти	Індивідуальна	1	1	1	1	4	36	72
		Групова	1	1	1	1	4	36	
Просвітницька	Педагоги	Групова	1	1	1	1	4	36	108
	Діти	Групова	1	1	1	1	4	36	
	Батьки	Групова	1	1	1	1	4	36	
Профілактична	Діти		2	2	2	2	8	72	72
Зв'язки з громадськістю			5	5	5	5	20	180	180
Разом			20	20	20	20	80	720	720

² розрахунок складається з 36 тижнів (9 місяців) помножити на 20 практичних годин на тиждень = 720 годин на рік.

ОРІЄНТОВНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО НАПРЯМКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ РІЗНОГО ТИПУ²

(крім закладів дошкільної освіти компенсуючого типу)

№	Вид діяльності	Тижні місяця				В місяць	За рік
			II	III	IV		
1	Участь в навчально-методичних семінарах та нарадах поза межами НЗ	2	2	2	2	8	72
2	Робота в бібліотеці, самопідготовка	2	2	2	2	8	72
3	Консультації в методичних та наукових центрах	2	2	2	2	8	72
4	Участь у семінарах, нарадах, засіданнях різного рівня в НЗ	2	2	2	2	8	72
5	Підготовка статей у «Куточок психолога», матеріалів стендів для батьків	1	1	1	1	4	36
6	Щоденне заповнення документації (1/2 часу на день)	2,5	2,5	2,5	2,5	10	90
7	Планування (1/2 часу на день)	2,5	2,5	2,5	2,5	10	90
8	Обробка результатів досліджень, написання звітів, психологічних висновків, підготовка до виступів	4	4	4	4	16	144
9	Підготовка до виховних годин («годин психолога») (1/2 часу на день)	2	2	2	2	8	72
Разом		20	20	20	20	80	720

² розрахунок складається з 36 тижнів (9 місяців) помножити на 20 практичних годин на тиждень = 720 годин на рік.

ОРІЄНТОВНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО НАПРЯМКУ В ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ РІЗНОГО ТИПУ²

№	Вид діяльності	Тижні місяця				В місяць	За рік
		I	II	III	IV		
1	Участь в навчально-методичних семінарах та нарадах поза межами освітнього закладу	2		2	2	6	54
2	Робота в бібліотеці, самопідготовка	2	2	2	2	8	72
3	Консультації в методичних та наукових центрах	2	2		2	6	54
4	Участь у семінарах, нарадах, засіданнях різного рівня в освітнього закладу	1	2	2	1	6	54
5	Підготовка матеріалів стендів для батьків	1	1	1	1	4	36
6	Щоденне заповнення документації (0,75 год. на день)	3,75	3,75	3,75	3,75	15	135
7	Підготовка звітів та інформацій	1,25	1,25	1,25	1,25	5	45
8	Обробка результатів досліджень, написання звітів, висновків, заповнення актів	3	4	4	3	14	126
9	Підготовка до виховних годин, виступів, годин спілкування	2	2	2	2	8	72
10	Робота з державними та громадськими організаціями	2	2	2	2	8	72
Разом		20	20	20	20	80	720

² розрахунок складається з 36 тижнів (9 місяців) помножити на 20 практичних годин на тиждень = 720 годин на рік.

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАР ПАМ'ЯТНИХ ДАТ І СВЯТКОВИХ ДНІВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ФАХІВЦЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ СИСТЕМИ ОСВІТИ В РОБОТІ

Тематичний день – це завчасно запланована серія заходів у закладі, які об'єднані метою, задачами, спільною назвою і темою та проводяться протягом 1 дня. У проведенні таких днів є свої переваги і складнощі. З одного боку, тема дня дозволяє наповнити новим змістом звичні заходи, а з іншого – вимагає прив'язати те, що відбувається до теми. Зауважимо, тематичні дні можуть бути як загальні для усього закладу, так і розраховані для окремих категорій учасників освітнього процесу.

Все починається з вибору теми. Як зазначається, від цього вибору багато в чому залежить успіх проведення заходу в цілому. Гарну тему легше розробляти спеціалісту, а учасникам цікавіше приймати участь. Найпростішим способом обрання теми є вибір із списку святкових і пам'ятних дат.

Вивчення нормативно-правової бази, Інтернет-джерел дозволяє визначити орієнтовний перелік пам'ятних дат, професійних свят тощо, які можуть бути цікавими для працівників психологічної служби.

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ І ПРОФЕСІЙНІ СВЯТА УКРАЇНИ

Дата	Назва	Короткі відомості
23 квітня	Всеукраїнський день психолога	Цього дня 2004 р. відбулося засідання колегії Міністерства освіти і науки, яка вперше за роки існування психологічної служби розглянула питання «Про стан і перспективи розвитку психологічної служби системи освіти». Як результат, було визначено основні напрями діяльності психологічної служби, затверджено «Стратегію розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2008 року», а працівники психологічної служби отримали своє професійне свято.
2-а неділя травня	День матері	У 1928 р. вперше День матері відсвяткував Союз Українок Канади, а в 1929 р. свято прийшло до Галичини. Організатором торжеств була Олена Кисилівська, редактор тижневика «Жіноча доля». Законодавчо святкування Дня матері в Україні встановлене Указом Президента від 10.05.1999 № 489/99.
1 червня	День захисту дітей	Свято встановлено в Україні «...На підтримку ініціативи Міністерства України у справах Міністерства України у справах сім'ї та молоді, Всеукраїнського комітету захисту дітей, Національного фонду соціального захисту матерів і дітей «Україна – дітям» та інших громадських організацій...» відповідно до Указу Президента України від 30 травня 1998 р. № 568/98.
Остання неділя червня	День молоді	В Україні День молоді встановлений Указом Президента України № 323/94 від 22 червня 1994 р. Це свято творчості й натхнення, енергії і запалу, пізнання і самоствердження, любові і романтики.

8 липня	День родини	Український День родини відносно молоде свято і відзначається з 2012 р. Відповідний Указ Президента України № 1209/2011 «Про відзначення в Україні деяких пам'ятних дат і професійних свят» був підписаний 30 грудня 2011 р.
2-а субота вересня	День фізичної культури і спорту	Святкування Дня фізичної культури і спорту в Україні припадає на другу суботу вересня (Указ президента від 29 червня 1994 р. № 340/94)
30 вересня	День усиновлення	У вітанні Президента України В. Ющенка з нагоди Дня усиновлення, який вперше відзначався 30 вересня 2009 р., говорить-ся, що «це день вшанування прийомних батьків, вихователів дитячих будинків сімейного типу, педагогів, лікарів, усіх, хто причетний до усиновлення та захисту прав дитини. Це день радості тисяч і тисяч дівчаток і хлопчиків, які знайшли щастя в люблячих і турботливих родинах. Це свято доброти і милосердя для всього українського суспільства».
17 листопада	День студента	День студента – свято всіх студентів, яке в Україні відзначають як і в більшості країн світу – 17 листопада, також відоме як міжнародний День студентів. Свято асоціюється з молодістю, романтикою і веселощами. Свято встановлено в Україні згідно з Указом Президента від 16 червня 1999 р. № 659/99.
2-а неділя грудня	День благодійництва	Свято встановлено в Україні «...з метою утвердження принципів гуманізму і милосердя, сприяння розвитку благодійної діяльності та на підтримку ініціативи громадських організацій...» згідно з Указом Президента України «Про День благодійництва» від 13 грудня 2007 р. № 1220/2007.

МІЖНАРОДНІ ДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Організація Об'єднаних Націй засновує спеціальні дні, тижні, роки і десятиліття, присвячені певній темі або проблематиці. Встановлюючи пам'ятні дати, ООН стимулює інтерес до діяльності та програмами Всесвітньої організації в цих областях, а також сприяє активізації діяльності на міжнародному рівні. Більшість спеціальних заходів і пам'ятних дат були ініційовані Генеральною Асамблеєю ООН, і лише деякі - спеціалізованими установами системи ООН.

Офіційний сайт ООН: <http://www.un.org/en/sections/observances/united-nations-observances/index.html>

Дата	Назва	Короткі відомості
20 лютого	Всесвітній день соціальної справедливості	26 листопада 2007 р. Генеральна Асамблея проголосила 20 лютого Всесвітнім днем соціальної справедливості, який відзначається щорічно починаючи з 2009 р. Проведення Дня має сприяти подальшому нарощуванню зусиль міжнародного співтовариства в області викорінювання убогості, забезпечення повної зайнятості, гідної роботи, рівноправності чоловіків і жінок, соціального добробуту та соціальної справедливості для всіх.
20 березня	Міжнародний день щастя	З 2013 р. ООН відзначає Міжнародний день щастя для того, щоб визнати важливість щастя в житті людей в усьому світі. У 2015 р. ООН прийняла 17 цілей в галузі сталого розвитку, спрямовані на викорінювання бідності, скорочення нерівності та захист нашої планети - три ключових умови, необхідних для досягнення благополуччя і щастя.

21 березня	Всесвітній день людей з синдромом Дауна	У грудні 2011 р. Генеральна Асамблея оголосила 21 березня Всесвітнім днем людей з синдромом Дауна (A / RES / 66/149). Генеральна Асамблея ухвалила що цей День відзначатиметься 21 березня кожного року починаючи з 2012 р. і запропонувала всім державам-членам, відповідним організаціям системи ООН та інших міжнародних організацій, а також громадянського суспільства, включаючи неурядові організації та приватний сектор, належним чином відзначати Всесвітній день людей з синдромом Дауна, з тим щоб підвищувати рівень інформованості громадськості про синдром Дауна.
24 березня	Міжнародний день права на встановлення істини щодо грубих порушень прав людини і гідності жертв	21 грудня 2010 р. Генеральна Асамблея проголосила 24 березня Міжнародним днем права на встановлення істини щодо грубих порушень прав людини і гідності жертв. Метою проведення цього Дня є: визнання важливості заохочення пам'яті жертв грубих і систематичних порушень прав людини і важливості права на встановлення істини і справедливості; визнання при цьому необхідності віддати данину поваги тим, хто присвятив життя боротьбі за заохочення і захист прав людини або загинув у цій боротьбі; визнання тих цінностей, які відстоював монсеньйор Оскар Арнульфо Ромеро (Сальвадор), і його відданості служінню людству, в контексті збройних конфліктів, як прихильника гуманізму, відданого ідеї захисту прав людини, захисту людських життів і заохочення людської гідності, його постійні заклики до діалогу і його неприйняття всіх форм насильства з метою усунення збройної конфронтації, які в кінцевому результаті привели до його загибелі 24 березня 1980 р.

2 квітня	Всесвітній день поширення інформації про проблему аутизму	«У цей Всесвітній день поширення інформації про проблему аутизму ми всі повинні зіграти свою роль у зміні ставлення до аутистів і визнання їх прав як громадян, які, як і всі інші люди, мають право відстоювати ці права і приймати життєво важливі рішення щодо своєї власної волі і відповідно до своїх інтересів» – з послання Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерріша.
7 квітня	Всесвітній день здоров'я	Усесвітній день здоров'я святкується в день створення Усесвітньої організації охорони здоров'я – ВООЗ – в 1948 р. Щорічне проведення дня здоров'я стало традицією з 1950 р. Він проводиться для того, щоб люди могли зрозуміти, як багато означає здоров'я в їх житті і вирішити, що їм потрібно зробити, щоб здоров'я людей у всьому світі стало краще.
15 травня	Міжнародний день сімей	Проголошений резолюцією 47/237 (параграф 15) Генеральної Асамблеї ООН в 1993 р., цей День відображає особливу увагу світової спільноти до проблем сім'ї. Його проведення надає можливість підвищити рівень інформованості в питаннях, що стосуються сімей і поглибити знання соціально-економічних і демографічних процесів, що впливають на стан сімей. Проголошення Міжнародного дня сімей стимулювало проведення ряду пропагандистських заходів, включаючи національні дні сім'ї. У багатьох країнах проведення таких днів дало можливість визначити різні області, що представляють інтерес для сімей і мають для них певне значення. До їх числа відносяться тематичні практики та конференції, радіо і телепрограми, газетні публікації та програми в галузі культури.

31 травня	Всесвітній день без тютюну	Щорічно 31 травня ВООЗ і партнери відзначають Всесвітній день без тютюну, привертаючи увагу до ризиків для здоров'я, пов'язаних з вживанням тютюну, і виступаючи за проведення ефективної політики з метою зниження рівнів його споживання.
1 червня	Всесвітній день батьків	«...Батьки у всіх частинах світу, незалежно від їх расової, релігійної, культурної та національної приналежності є основними вихователями та вчителями своїх дітей, готуючи їх до щасливого, повноцінного і продуктивного життя. Батьки є ядром сім'ї і основою нашої громади і суспільства.». Генеральна Асамблея у своїй резолюції 66/292 від 17 вересня 2012 р. проголосила 1 червня Всесвітнім днем батьків, визнаючи роль батьків у вихованні дітей, і пропонуючи щорічно відзначати його в честь батьків у всьому світі.
4 червня	Міжнародний день безневинних дітей - жертв агресії	Метою цього Дня є спроба відчувати біль і страждання дітей усього світу, які піддаються фізичному насильству, морально-психічній і духовній обробці.
12 червня	Всесвітній день боротьби з дитячою працею	Міжнародна організація праці (МОП) вперше провела Всесвітній день боротьби з дитячою працею в 2002 р. Його мета – привернути увагу до цієї проблеми і необхідності заходів по її ліквідації. Щороку 12 червня уряди, організації роботодавців і працівників, представники громадянського суспільства, а також мільйони людей по всьому світу об'єднують свої зусилля по боротьбі з дитячою працею.

20 червня	Всесвітній день біженців	Кожну хвилину 24 людини залишають рідні місця через війни, переслідування або страху за своє життя. Існує кілька категорій примусово переміщених осіб: біженці; особи, які шукають притулку; внутрішньо переміщені особи; особи без громадянства; репатріанти або повертаються особи. У світі, де насильство змушує щодня сотні сімей зніматися з рідних місць, Управління ООН у справах біженців вважає за доцільне продемонструвати главам держав і урядів необхідність підтримки біженців з боку світової спільноти.
26 червня	Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотичними засобами та їх незаконним обігом	«З нагоди Міжнародного дня боротьби зі зловживанням наркотичними засобами та їх незаконним обігом я закликаю країни і громади продовжувати поліпшувати життя кожної людини, яка стикається з проблемою зловживання наркотиками, шляхом комплексного розгляду проблем громадського порядку та безпеки і приділення підвищеної уваги питань охорони здоров'я, прав людини і стійкого розвитку» - Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун
30 липня	Міжнародний день дружби	Свою резолюцією 65/275 Генеральна Асамблея ООН оголосила 30 липня Міжнародним днем дружби, виходячи з того, що дружба між народами, країнами, культурами і окремими особами може надихнути на зусилля із забезпечення миру і дає можливість навести мости між товариствами, які шанують культурне різноманіття.

30 липня	Всесвітній день боротьби з торгівлею людьми	Торгівля людьми – це злочин, жертвами якого можуть виявитися чоловіки, жінки, діти як з метою примусової праці, так і сексуальної експлуатації. За даними Міжнародної організації праці, 21 мільйон людей у всьому світі є жертвами примусової праці. Чоловіки, жінки і діти потрапляють до рук торговців людьми як в своїх країнах, так і за кордоном. У 2013 р. Генеральна Асамблея провела зустріч на високому рівні для оцінки ходу здійснення Глобального плану дій. Держави-члени також прийняв резолюцію A/RES/68/192, проголосивши 30 липня Всесвітнім днем боротьби з торгівлею людьми і заявивши, що в такий день необхідно «підвищувати обізнаність про стан жертв торгівлі людьми і заохочувати і захищати їх права».
12 серпня	Міжнародний день молоді	«Коли ми вкладаємо кошти в розвиток молоді, ми створюємо умови для того, щоб молодь могла сприяти формуванню нових ринків, створення гідних робочих місць, чесної торгівлі, екологічно безпечного житлового будівництва, сталого транспорту та туризму і забезпечення додаткових можливостей, благотворно впливають на планету і людей» – Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун
5 вересня	Міжнародний день благодійності	«Злидні і раніше зберігається у всіх країнах світу, незалежно від рівня їх економічного, соціального і культурного розвитку» - підтверджуючи, що благодійність може сприяти заохоченню діалогу між людьми, що належать до різних цивілізацій, культур і релігій, а також солідарності та взаєморозуміння, визнаючи зусилля благодійних організацій та окремих осіб, в тому числі діяльність матері Терези, Генеральна Асамблея в своїй резолюції 67/105 ухвалила оголосити 5 вересня Міжнародним днем благодійності.

		У цей Міжнародний день благодійної організації Об'єднаних Націй пропонує всім державам-членам, організаціям системи ООН та інших міжнародних і регіональних організацій, а також громадянського суспільства, включаючи неурядові організації та окремих осіб, відзначати Міжнародний день благодійності відповідним чином, сприяючи доброчинності, в тому числі шляхом проведення просвітницьких та пропагандистських заходів.
7 вересня	День знищення військової іграшки	Всесвітня асоціація допомоги сиротам і дітям, позбавленим батьківської опіки, з 1988 р. проводить антимілітаристичну акцію до Дня знищення військової іграшки. Цього дня прийнято обмінювати військові іграшки на солодощі і м'які іграшки. Все ЗМІ зачіпають проблему агресії підростаючого покоління. Агресії по відношенню до своїх друзів-ровесників, до батьків, вчителів, до всього живого. У випусках новин повідомляється про страшні подробиці злочинів, які здійснюють підлітки. Багато хто з них виріс в благополучних сім'ях, і в дитинстві в їх розпорядженні були найрізноманітніші іграшки. Раніше, коли на прилавках дитячих магазинів можна було побачити стандартний набір іграшок, плюшеве ведмежа було для багатьох межею усіх мрій. Зараз очі розбігаються від великої кількості всіляких дитячих товарів. І незрідка на найвиднішому місці виставлені автомати, пістолети, озброєні до зубів монстри-трансформери. На думку психологів військова іграшка вважається агресивною – танки, ножі, пістолети, наручники і інша військова атрибутика.

10 вересня	Всесвітній день запобігання самогубствам	Кожен рік 10 вересня ВООЗ разом з Міжнародною асоціацією щодо запобігання самогубств та іншими партнерами виступають на захист належного лікування і подальшого догляду за людьми, які намагалися накласти на себе руки, а також більш виваженого висвітлення самогубств в ЗМІ. Проблема самогубства є пріоритетною в Програмі дій ВООЗ щодо заповнення прогалин в галузі охорони психічного здоров'я (mhGAP).
21 вересня	Міжнародний день миру	Міжнародний день миру був заснований Генеральною Асамблеєю в 1981 р. Двадцять років по тому, у 2001 р., Генеральна Асамблея одноголосно прийняла рішення щорічно відзначати День миру як день відмови від насильства і день припинення вогню. ООН закликає всі країни і народи вітати припинення військових дій на час святкування Міжнародного дня миру та провести святкові заходи з нагоди Міжнародного дня миру в форматі просвіти та інформування громадськості про питання, пов'язані зі світом.
2 жовтня	Міжнародний день ненасильства	Міжнародний день ненасильства відзначається 2 жовтня, в день народження Махатми Ганді - керівника руху за незалежність Індії та засновника філософії та стратегії ненасильства. Відповідно до резолюції A/RES/61/271 Генеральної Асамблеї від 15 червня 2007 р., що передбачає його проведення, цей Міжнародний день служить ще одним приводом для того, щоб «пропагувати гасло ненасильства, в тому числі шляхом освітньої і суспільно-роз'яснювальної роботи». У резолюції підтверджується «універсальна значимість принципу ненасильства», а також бажання «затвердити культуру світу, терпимості, розуміння та ненасильства».

10 жовтня	Всесвітній день психічного здоров'я	Всесвітній день психічного здоров'я відзначається 10 жовтня кожного року, із загальною метою підвищення обізнаності про проблеми психічного здоров'я у всьому світі і мобілізації зусиль на підтримку психічного здоров'я. День дає можливість усім зацікавленим сторонам, які працюють над питаннями охорони психічного здоров'я, говорити про свою роботу, що належить зробити для того, щоб охорона психічного здоров'я була реальністю для людей в усьому світі.
16 листопада	Міжнародний день, присвячений терпимості	ООН прихильна зміцненню терпимості шляхом поглиблення взаєморозуміння між культурами і народами. Ця нагальна потреба лежить в основі Статуту ООН, а також Загальної декларації прав людини. Вона ще більш актуальна в нинішню епоху посилюється і насильницького екстремізму, поширення радикалізму і розширення конфліктів, однією з характерних рис яких є повна зневага до людського життя.
20 листопада	Всесвітній день дитини	Всесвітній день дитини був проголошений Генеральною Асамблеєю в 1954 р. Він відзначається 20 листопада як день світового братерства і взаєморозуміння дітей, присвяченого діяльності, спрямованої на забезпечення благополуччя дітей в усьому світі. У цей день в 1959 р Генеральна Асамблея прийняла Декларацію прав дитини, а в 1989 р – Конвенцію про права дитини. З 1990 року у Всесвітній день дитини відзначається річниця прийняття цих основоположних документів у сфері захисту прав дитини. Всесвітній день дитини є чудовою нагодою для захисту прав дітей та розвитку середовища, дружній по відношенню до дітей у всьому світі, шляхом діалогу і активних дій.

1 грудня	Всесвітній день боротьби зі СНІДом	Цей День став одним з найважливіших міжнародних днів, пов'язаних з питаннями охорони здоров'я та однією з ключових можливостей підвищення інформованості, гідної належної пам'яті загиблих від хвороби, і можливості відзначити такі досягнення як розширення доступу до лікування та заходів з профілактики.
3 грудня	Міжнародний день інвалідів	В даний час в світі налічується близько мільярда людей з інвалідністю. Багато з них стикаються з серйозними проблемами, що перешкоджають забезпеченню їх повноцінного і рівноправного участі в житті суспільства. У багатьох інвалідів немає належного доступу до соціальних послуг, а також до послуг у сфері освіти, охорони здоров'я та працевлаштування. Багато міст не пристосовані до потреб інвалідів. «Побудова стійкого і вільного від соціальних бар'єрів світу для всіх вимагає повномасштабної участі в цьому процесі всіх людей, включаючи осіб з обмеженими можливостями», - заявив Пан Гі Мун.
10 грудня	День прав людини	«Захист прав людини в інтересах усіх. Повага прав людини сприяє благополуччю кожної людини, сприяє стабільності всередині кожного суспільства і гармонії в нашому взаємозалежному світі». – Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун

МІЖНАРОДНІ СВЯТА І ДНІ, ЗАПОЧАТКОВАНІ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ДІЯЧАМИ ТОЩО

Дата	Назва	Короткі відомості
1 січня	Всесвітній день миру	8 грудня 1967 р. римський папа Павло VI встановив нове свято, «Всесвітній день миру», який було прийнято відзначати на початку нового р. 17 грудня 1969 р. Генеральна Асамблея ООН проголосила це свято офіційним. Мир на Землі, послаблення напруги в міжнародних і міждержавних відносинах, – це основні теми щорічних передсвяткових послань понтифіків до віруючих. Загальне гасло Всесвітнього дня миру таке: «Пробач, і ти здобудеш мир». Джерело: https://www.bookclub.ua/ukr/infocenter/holidayeveryday/news.html?id=1292
11 січня	Всесвітній день «спасибі»	Психологи впевнені, що слова подяки — це «усні погладження», які здатні заспокоїти і зігріти своєю теплотою. Головне, щоб слова подяки вимовлялися від чистого серця! Джерело: http://calendate.com.ua/holiday/42
21 січня	Міжнародний день обіймів	За своєрідною легендою, під час дружніх обіймів люди обмінюються душевним теплом. Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B9%D0%BC%D1%96%D0%B2

Остання неділя січня	Міжнародний день без Інтернету	У низці святкових дат є таке свято, як День інтернету, але не варто обходити увагою і ще одне, хоч і вельми незвичайне свято – Міжнародний День без Інтернету (International Internet-Free Day). Головна мета цього свята – повністю відволікти людей від комп'ютерів і глобальної мережі хоча б на один день, щоб прожити цей день виключно в «реальному» світі, спілкуватися з іншими людьми винятково «наживо» або присвятити його своєму улюбленому хобі (звичайно ж, не пов'язаного з Інтернетом). Джерело: http://rivne1.tv/Info/?id=60224
Вівторок 2-го тижня лютого	День безпечнішого Інтернету	За ініціативою європейських некомерційних організацій European SchoolNet та Insafe Захід запроваджено День безпечнішого Інтернету (англ. Safer Internet Day), який з 2004 р. відзначається у вівторок другого тижня лютого. Цього дня в багатьох країнах світу обговорюються: шляхи безпечного використання молоддю Інтернету; питання Інтернет-етики; загрози протизаконного контенту. День безпечнішого Інтернету має на меті досягнення об'єднання зусиль держави, бізнесу і громадськості для популяризації механізмів безпечної роботи в мережі, перш за все серед дітей та молоді. Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D0%B5%D0%B9%D1%84
17 лютого	День спонтанного прояву доброти	День спонтанного прояву доброти (Random Acts of Kindness Day) — одна з недавніх ініціатив міжнародних благодійних організацій. Це свято має загальносвітове значення і святкується незалежно від громадянства, національності та релігійних переконань. Джерело: https://www.bookclub.ua/ukr/infocenter/holidayeveryday/news.html?id=1072

26 лютого	Всесвітній день неквапливості	У багатьох великих містах в усьому світі сьогодні проводять День неквапливості. Організатори акції – Асоціація «Мистецтво повільно жити» – придумала 14 заповідей помірності й ось вже 5 років закликає вставати на 5 хвилин раніше, щоб насолодитися смачним сніданком, не нервувати у дорожніх заторах, а використовувати цей час, щоб поговорити з людьми. Джерело: http://www.newskraine.com.ua/26-lyutogo-vsesvitniy-den-nekvaplivost/
1 березня	Всесвітній день компліменту	Мало інформації можна знайти в Інтернеті, про такому цікавому святі, як Всесвітній день компліменту (World Compliment Day). Немає достовірних відомостей про те, ким і коли засновано. Також немає і єдиної думки про точну дату його проведення – одні пропонують відзначати це свято 1 березня, а інші – 21 березня. Головне, що відомо, це ідея започаткування свята – спонтанне бажання простих людей зробити один із днів у р. більш яскравим, теплим, по-доброму запам'ятовується і зближуючим. Джерело: https://ukr.media/culture/294921
5 травня	Міжнародний день боротьби за права інвалідів	Цей день, поряд з Міжнародним днем інвалідів, покликаний звернути увагу людей на проблеми, пов'язані із захистом прав людей з обмеженими можливостями. Свій початок історія «міжнародного дня боротьби за права інвалідів» бере 5 травня 1992 р. У цей день люди з обмеженими можливостями з сімнадцяти країн, одночасно провели перший загальноєвропейський день боротьби за рівні права і проти дискримінації інвалідів. Джерело: https://www.bookclub.ua/ukr/infocenter/holidayeveryday/news.html?id=1331

1 червня	Міжнародний день захисту дітей	Цей день вважається одним з найстаріших міжнародних свят. Рішення про його проведення було прийняте Міжнародною демократичною федерацією жінок в листопаді 1949 р. Перший Міжнародний день захисту дітей був проведений в 1950 р. Джерело: https://www.bookclub.ua/ukr/infocenter/holidayeveryday/news.html?id=1488
9 червня	Міжнародний день друзів	Сама традиція відзначати День друзів зародилася в США в 1935 р. Тоді Конгрес оголосив першу неділю серпня Національним Днем Дружби й звідтоді він відзначається щорічно, однак неофіційний міжнародний День друзів святкують і сьогодні, 9 червня. Джерело: https://www.bsmu.edu.ua/ukr/news/digest/4774-mizhnarodniy-den-druziv
13 серпня	Усесвітній день шульги	Сучасний світ створений для людей, які все роблять правицею. Письмові і кухонні прилади, двері, комп'ютерні миші і багато іншого для праворуких. Останні пристосовуються. На щастя, ліворуких школярів вже не змушують писати правою, але і сьогодні зустрічаються деякі батьки, вихователі або навіть вчителі, які намагаються перенавчити «неправильне дитя». Усесвітній день шульги вперше відзначали 13 серпня 1992 р. за ініціативою британського Клубу шульги. Цього дня шульги всього світу прагнуть привернути увагу виробників товарів до необхідності враховувати їх незручності. Проте головною заклопотаністю Клубу є те, що в багатьох школах країни дітей-шульгів прагнуть перенавчити до письма правою рукою, що викликає психологічні стреси і знижує успішність учнів. Джерело: https://www.bookclub.ua/ukr/infocenter/holidayeveryday/news.html?id=1752

1-а п'ятниця жовтня	Всесвітній день усмішки	«State Mutual Life Assurance Company of America» звернулась з проханням до художника Гарві Белла (англ. Harvey Ball) придумати який-небудь яскравий символ – візитну картку компанії. Буквально за десять хвилин Гарві придумав і намалював так званий смайлик. Сталося це у 1963 р. Замовники прийняли роботу, заплатили Беллу півсотні доларів, виготовили значки з усміхненим обличчям і роздали всьому персоналу компанії. Успіх такої «візитки» перевершив всі очікування. Зовсім скоро миле обличчя з усмішкою стало з'являтися на футболках, бейсболках, конвертах, листівках, сірникових коробках. Белл вірив, що створений ним смайл давно перестав бути комерційним символом, а став інтернаціональним символом гарного настрою і усмішки. Тоді він вирішив створити Всесвітній день усмішки, який із 1999 р. відзначають у першу п'ятницю жовтня. Девізом свята стала фраза: «Зроби добру справу. Допоможи хоча б одній людині усміхнутися». Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D1%83%D1%81%D0%BC%D1%96%D1%88%D0%BA%D0%B8
2 жовтня	Міжнародний день соціального педагога	Міжнародний день соціального педагога став відзначатися зовсім недавно. На XVII Міжнародній конференції соціальних педагогів, де серед учасників були представлені 44 країни і яка відбулася в Копенгагені в травні 2009 р., було засновано це професійне свято. Значення, яке несуть для суспільства соціальні педагоги, неможливо виміряти ніякими показниками. Багато успішних людей, які раніше вважалися важкими підлітками, що займають в суспільстві свої гідні місця, не рідко згадують своїх наставників теплими словами. Джерело: http://www.dilovamova.com/index.php?page=10&holiday=462

13 листопада	Всесвітній день доброти	Організація Всесвітній рух доброти (World Kindness Movement), яка розпочала своє існування у 1997 р. і включала в себе волонтерів та добровольців з Австралії, Канади, Японії, Таїланду, Сінгапуру, Великобританії, США та інших країн, 13 листопада 1998 р. провела свою першу конференцію. З тих пір «Всесвітній день доброти» відзначають саме 13 листопада. Це свято в першу чергу для тих, хто на власному прикладі, роблячи добрі справи, показує, що ми всі – люди і повинні допомагати один одному. Особливо тим, хто потрапив у біду. Джерело: http://www.stb.ua/ua/2016/11/13/vsemirnyj-den-dobroty-2016-istoriya-prazdnika/
21 листопада	Всесвітній день привітань	«Всесвітній день привітань» святкується з 1973 р. Його запровадили два брати-американці (Майкл і Брайен Маккомак) в самий розпал холодної війни, на знак протесту проти посилення міжнародної напруги. «Потрібний простий, але ефективний вчинок», – вирішили брати і надіслали листи з привітаннями у всі кінці світу. Вони нікому не нав'язували своїх ідей боротьби за мир. Вони лише просили адресата привітати ще кого-небудь, ще ну хоч би десять чоловік. Джерело: https://www.bookclub.ua/ukr/infocenter/holidayeveryday/news.html?id=2070
3-й четвер листопада	Міжнародний день відмови від паління	Міжнародний день відмови від паління (No Smoking Day), встановлений Американським онкологічним товариством в 1977 р., відзначається в більшості країн світу, з метою сприяти зниженню поширеності тютюнової залежності, залучення до боротьби проти куріння всіх верств населення і лікарів усіх спеціальностей, профілактика тютюнопаління та інформування суспільства про згубний вплив тютюну на здоров'я.

		Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%B2%D1%96%D0%B4_%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F
--	--	--

ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Венгер Л. А. Руководство для работы практического психолога [Електрон. дані] / Л. А. Венгер, Е. Л. Агаева, Р. И. Бардина та ін. // Дошкольное образование. – 2003. – № 5. – Режим доступа: <http://dob.1september.ru/article.php?ID=200300511>

2. Гаркавенко З. О. Методичні рекомендації керівнику навчального закладу щодо діяльності психологічної служби [Електрон. дані] / З. О. Гаркавенко. – К. : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015. – 79 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см.

3. Груздева О. В. Детская практическая психология : учебно-методическое пособие для обучающихся по направлению «Педагогика» / О. В. Груздева ; Краснояр. гос. пед. ун-т им. В. П. Астафьева. – Красноярск : КГПУ, 2010. – 232 с.

4. Денисюк О. М. Особливості діяльності соціального педагога в дошкільних навчальних закладах / О. М. Денисюк // Актуальні питання соціально-педагогічної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 квітня 2009 р., Київ) [Електрон. дані] / Редкол.: Бех І.Д., Огев'юк В.О., Кононко О.Л. – К. : КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2009. – №11 (спецвипуск). – Ч.1. – 212 с.; Ч.2.

– 212 с. – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua/>
Особливості діяльності соціального педагога в дошкільних навчальних закладах.

5. Детская практическая психология : Учебник для студентов вузов, обучающихся по педагогическим специальностям / кол. авт. под ред. Т. Д. Марцинковской. – М. : Гардарики, 2003. – 255 с.

6. Жирмунский А. В. Критические уровни в развитии природных систем / А. В. Жирмунский, В. И. Кузьмин. – Л. : Наука, 1990. – 223 с.

7. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38-39. – С. 380.

8. Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР «Про професійно-технічну освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 32. – С. 215.

9. Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III «Про дошкільну освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 49. – С. 259.

10. Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV «Про загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 28. – С. 230.

11. Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III «Про позашкільну освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 46. – С. 393.

12. Кайріс О. Д. Специфіка роботи практичного психолога в дошкільних установах / О. Д. Кайріс // Актуальні проблеми практичної психології : Зб. наук. праць. – 2010. – № 1. – С. 168-170.

13. Кондратенко Л. О. Організація та зміст діяль-

ності практичного психолога у позашкільному навчальному закладі (досвід роботи) / Л. О. Кондратенко. – Суми : Сумський ОІППО, 2011. – 44 с.

14. Кулешова О. Психологічна просвіта батьків як складова превентивної діяльності психологічної служби дошкільної освіти [Електрон. дані] / О. Кулешова // Освіта регіону. – 2011. – № 2. – С. 243. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/470>

15. Мармаза О. І. Теоретичні аспекти регулювання як функції управління [Електрон. дані] / О. І. Мармаза // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Х. : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2015. – № 7 (51). – С. 462-469. – Режим доступу: <http://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/354/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%B7%D0%B0%20%D0%9E.%20%D0%86..pdf>

16. Наказ Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 22.01.2016 р. № 29-ОД «Про затвердження циклограм діяльності спеціалістів психологічної служби». – Режим доступу: <http://www.soippo.edu.ua/index.php/45-2010-11-24-15-06-39/1510-nakazi-departamentu-osviti-i-nauk-psikhologichna-sluzhba>.

17. Овчарова Р. В. Практическая психология образования : Учеб. пособие для студ. психол. фак. Университетов / Р. В. Овчарова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 448 с.

18. Основы практической психологии : [підруч.] / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. ; гол. ред. С. Го-

ловко. – К. : Либідь, 1999. – 536 с.

19. Психологічна служба : Підруч. / [В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін.]. – Київ : Ніка-Центр, 2016. – 362 с.

20. Смольникова Г. В. Специфіка консультативної діяльності практичного психолога з батьками в дошкільному навчальному закладі / Г. В. Смольникова // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2012. – Вип. 10. – С. 173-182.

ВИРОБНИЧО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

Автори-упорядники:

ГОРЛЕНКО Валентина Миколаївна
ЛУЦЕНКО Юрій Анатолійович,
ОСТРОВА Вікторія Дмитрівн,
СОСНОВЕНКО Наталія Василівна,
ТКАЧУК Ірина Іванівна

За загальною редакцією ПАНКА Віталія Григоровича

**Методичні рекомендації щодо впровадження
циклограм діяльності працівників психологічної
служби**

Оригінал-макет Мельник А.А.

Видання розповсюджується безкоштовно

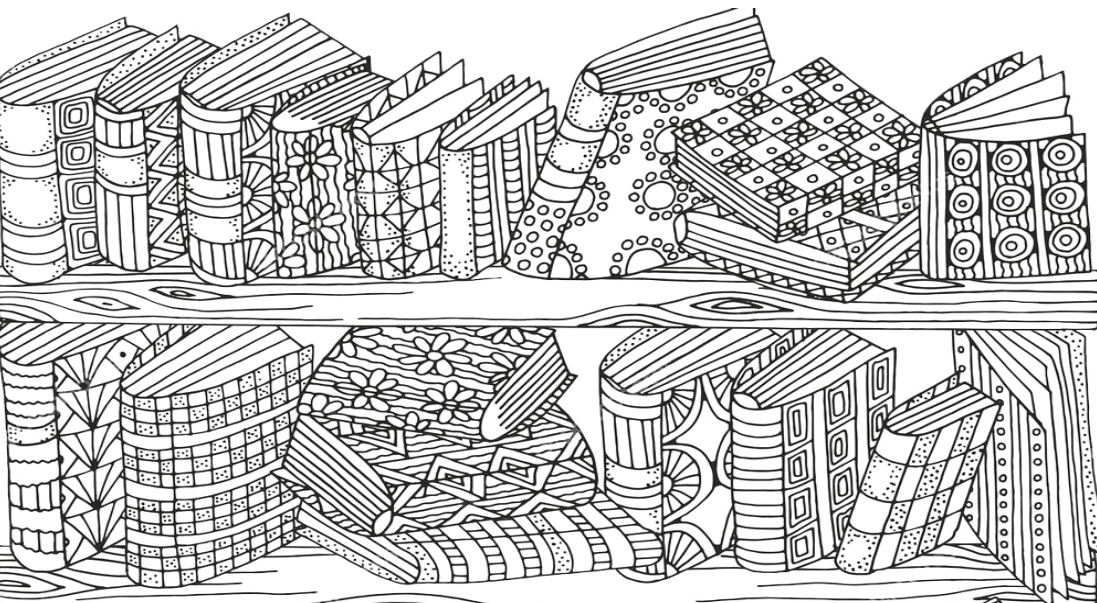
Підписано до друку 27.11.2017. Формат 60x84/16
Один електронний оптичний диск (CD-ROM).
Об'єм даних 2,14 Мб. Тираж 100 пр. Зам. 13-17
Умовн. друк. арк. 7,67

Видавець і виготовлювач:
УНМЦ практичної психології і соціальної роботи,
01032, м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 27-а,
тел/факс 252-70-11, e-mail: UCAP@ukr.net
Свідectво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК №4537 від 07.05.2013

**Громадська організація
«Всеукраїнська асоціація практикуючих психологів»**

[https://www.facebook.com/ Всеукраїнська-асоціація-
практикуючих-психологів-310001562473635/](https://www.facebook.com/Всеукраїнська-асоціація-практикуючих-психологів-310001562473635/)

E-mail: ngo_uap@ukr.net

**Український науково-методичний центр
практичної психології і соціальної роботи**

www.psyua.com.ua

E-mail: UCAP@ukr.net

пров. Віто-Литовський, б. 98-А,
м. Київ, Україна, 03045
Тел./факс: +38(044) 252-70-11